

[Økonomiministeren.]

lysningsarbejde, et påpegningsarbejde, drøftelser mellem parterne, konstatering af, at man i det mindste ved, hvad de andre sandsynligvis vil gøre, når man selv handler, får betydning. Det kan man som sagt ikke vide på forhånd. Det er da givet, at der kan opstå situationer, hvor dette vil være betydningsløst, ligesom der vil være situationer, hvor det får betydning. Men det kan ikke være anledning til, at man ikke skal prøve det, for her drejer det sig om spørgsmål af så stor betydning for hele vor samfundsøkonomi, at man bør prøve det, som man er overbevist om kan trække i det mindste i en gunstig retning.

Lad mig til sidst takke for den modtagelse, dette forslag har fået fra den ærede ordfører for socialdemokratiet, med hvem jeg i så at sige alt var enig, og fra det ærede medlem hr. Helge Larsen. Jeg vil også gerne udstrække takken til det ærede medlem hr. Poul Møller, idet jeg har indtryk af, at der bag det ærede medlems megen kritik og mange betragtninger, hvoraf jeg var enig i nogle, alligevel lå et ønske om at drøfte alvorligt, om man gennem et sådant arbejde kan nå frem til noget, som kan blive af betydning for udviklingen herhjemme.

Henning Rasmussen: Det kan måske virke en smule overflødig efter det, den højtærede økonomiminister nu har sagt, at gøre nogle afsluttende bemærkninger.

Man kan ikke fortænke de ærede medlemmer hr. Poul Møller og hr. Axel Kristensen i, at de benytter lejligheden til at sige en hel mængde om den økonomiske politik og benytter den maksimale taletid til at udtale sig om en række områder, hvor vi alle er klar over at det knirker. Det har blot ikke så forfærdelig meget med denne sag at gøre. Det virker i alt fald på mig helt ved siden af, når der tales om, at instituttet vel skal tjene til at forflygtige ansvaret. Jeg er stærkt tilbøjelig til at give den højtærede økonomiminister ret, når han siger, at instituttet med rådet og for-

mandskabet netop skal være med til at placere ansvaret.

Jeg vil gerne rette den misforståelse, at rådet eller formandskabet skal komme med forslag eller skal fortælle folketinget, hvad dette skal gøre. Sådan har jeg i hvert fald ikke opfattet lovforslaget. Jeg kan ikke se, at det på nogen måde skal være med til at forflygtige et ansvar. Jeg vil nærmest sige tværtimod.

Jeg synes, at denne sag efter den beskedne måde, den er fremsat på, og med de beherskede bemærkninger, der er gjort om de forventede positive virkninger, burde have været diskuteret på en mere beskeden og behersket måde. Så kunne man altid ved anden lejlighed diskutere de ting, som de to ærede ordførere har bragt frem, både boligbyggeri og byplanlægning og alt det andet. Der er jo ingen, som har forsøgt at fortælle hverken offentligheden eller oppositionen, at vi ved dette forslag løser en eneste interessenmodsætning. Man kan mildne interessenmodsætningerne, og det er i sig selv en værdifuld ting.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Henning Rasmussen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om egnsudvikling m. v.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 721, fremsættelsen i tidenden sp. 1906).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Peter Nielsen: Efter at man i nogle år temmelig forgæves havde forsøgt at klare sig med de 3 små såkaldte arbejdsløshedsudvalgslove, fik vi i 1958 langt om længe en egentlig egnsudviklingslov, omend af noget mere beskedne karakter, end man kender i andre lande.

Denne lov var begrundet i den store ledighed, der var i visse egne af landet, navnlig i nord- og vestjyske landdistrikter. Det er nu lykkedes at begrænse denne ledighed, men det er dog værd at understrege, at problemet fortsat eksisterer. Der tales i dag om overbeskæftigelse og mangel på arbejdskraft for landet som helhed, og i enkelte måneder har vel alle været i arbejde, også i Nord- og Vestjylland, men medens den gennemsnitlige arbejdsløshedsprocent ved udgangen af november 1961 lå på 2,9 for hele landet, havde de nordjyske landkommuner en ledighed på 12,6 pct. og de vestjyske landkommuner en ledighed på 9,3 pct.

Det er derfor lidt vanskeligt derovre at forstå den megen tale om overbeskæftigelse. Hvis der er arbejde til alle her i landet, vil spørgsmålet om den pletvise arbejdsløshed vel i det lange løb løse sig selv, men det vil dog tage en eller flere generationers tid. De unge fra disse områder vil selvfølgelig søge hen til steder, hvor der er varig og god beskæftigelse, men for familieforsørgerne vil alene boligproblemet hindre en sådan overflytning. Selv om vi kunne væbne os med den fornødne tålmodighed og vente på en sådan udjævning, ville det være en meget kedelig måde at få problemet løst på. Der ville være masser af familieforsørgerne, der aldrig ville komme i arbejde, og en sådan løsning ville samtidig skabe et samfund, der ikke var lystigt at leve i.

Der er selvfølgelig mennesker, der ser det som fremtidens ideal, at alle danskere bliver bunket sammen på et par begrænsede områder her i landet. Der tales nu i fuldt alvor om, at man skal forsøge dannet en Øresundsby, hvor der skal leve 4-5 mill. mennesker, og at Fredericia, Kolding og Vejle skal sammenbygges med 2-3 mill. mennesker dér.

Så er hele den danske befolkning sammen med skåningerne anbragt oven på hinanden i sådanne to reservater! Nu ligger det jo

heldigvis sådan, at det bl. a. af vandforsyningsgrunde ikke kan lade sig gøre, og den sunde fornuft vil vel også stille sig i vejen for et så ejendommeligt påfund.

Selv om jeg ikke er tilhænger af, at man skal indrette samfundet med en krig for øje, er det værd at bemærke, at en sådan form vil betyde, at alle danskere vil kunne udslettes på et par minutter; det daglige liv i en sådan by eller sådanne to byer vil dog også i fredstid blive det rene inferno: København er jo allerede godt på vej til det. Og en yderligere sammenklumpning vil også betyde fantastiske samfundsudgifter. Det, der nu skal ofres på egnsudviklingen, vil kun være en ganske lille brøkdel heraf. At hæmme en sådan egnsudvikling vil derfor være at spare på skillingen og lade skatteyderne dalere rulle.

Det er bl. a. af det konservative folkeparti udtalt, at i stedet for det mere planløse egnsudviklingsarbejde så man nu hellere en virkelig landsplanlægning. Nu er det jo som oftest mit parti, der får skyld for altid at skulle lave planøkonomi og planlægning på alle livets områder; her er det modsatte altså tilfældet. Inden for alle partier er der selvfølgelig mennesker, der lider af samme mentalitet som dem, der i sin tid forsøgte at bygge babelstårnet, men mon de fleste danskere ikke helst ser deres land udvikle sig på en mere harmonisk måde? Det kan bl. a. ske ved, at en fornuftig egnsudvikling fremmes her i landet. Muligheden for at stå sig i den kommende konkurrence med udlandet øges næppe ved, at vi prøver at lave lige så store byer, som de store lande har. Der vil kun blive tale om et misfoster med et stort hoved og en svagelig krop. Et harmonisk udviklet lille land vil tværtimod have de virkelige konkurrencemuligheder.

Egnsudviklingen er af nogle fejlagtigt betegnet som provinsens kamp mod København. Det er ikke meningen, at man nogetsteds ønsker at tage noget fra hovedstaden, men kun at provinsen og her navnlig de industrifattige egne får andel i hele den udvidelse af produktionsapparatet, der for tiden finder sted, således at de mennesker, der er født og opvokset vest for Valby Bakke, kan få mulighed for at eksistere og leve et anstændigt liv i deres hjemegn, hvis de ønsker det, og således at vi undgår

[Peter Nielsen.]

den fortvivlede sammenklumpning, som andre lande effektivt søger at undgå, medens man fra mange sider her i Danmark søger at fremme den.

Jeg er for så vidt tilhænger af det, man kalder landsplanlægning, men hvis det nu skal forstås sådan, at man ved et københavnsk skrivebord skal til at udregne, hvor befolkningen i fremtiden skal placeres, så beder jeg alle gode kræfter befri os for en sådan landsplanlægning. Hvis man derimod ved dette forstår, at man lader folk bo, hvor de vil, og giver dem mulighed for at producere og i øvrigt udvikle sig på alle felter, og at samfundet så, hvor folk bor, skaber de fornødne serviceinstitutioner, vil det være mere i pagt med en demokratisk livsopfattelse. Selvfølgelig må samfundet have ret til at gribe regulerende ind af hensyn til helheden, ligesom det også er bedst, at samfundet og den enkelte borger arbejder sammen for at skabe en fornuftig udvikling, og det er jo dette, der er egnsudviklingens egentlige formål. Jeg hilser derfor med glæde, at dette forslag giver øgede muligheder for at fremme en sådan udvikling.

Det er hævdet, at loven nu tænkes ændret til en mere almen erhvervslov, der skal støtte industriens omstilling til fællesmarkedet, og at det egentlige egnsudviklingsarbejde nemt vil kunne drukne i alt dette. Den nuværende egnsudviklingslov har for så vidt ikke nogen egentlig geografisk afgrænsning, og den har da også været anvendt i områder, der ikke er særlig ramt af arbejdsløshed; i det hele og store har den dog virket til gavn for de industrifattige områder med den store ledighed.

Jeg har også af fremsættelsestalen forstået, at det fortsat er meningen, at loven skal administreres på den måde, men det er måske muligt, at det burde understreges noget stærkere i forslagets formålsparagraf. Efter forslagets ordlyd skulle det altså være muligt, som det er hævdet, at bygge københavnske hoteller med egnsudviklingsgaranti, men det må jeg vel have lov til at gå ud fra ikke bliver tilfældet, selv om der nu opereres med en udvidet beløbsramme.

Den nuværende lov har haft større betydning, end man turde regne med efter dens beskedne indhold, og det skyldes ikke mindst, at vi har haft et dygtigt arbejdende

egnsudviklingsråd, ligesom der lokalt i de respektive områder har været udført et stort arbejde og er udvist megen økonomisk offervilje fra såvel kommuner som private. Man har dog ikke med den nuværende lov haft tilstrækkelige virkemidler, og jeg er glad for den udvidelse, der er foreslået.

Men selv om organisationen og administrationen er gået godt — og der skulle for så vidt vel næppe af egnsudviklingsårsager være grund til at ændre denne — så skyldes ændringerne vel, at loven nu skal have et noget videre sigte. Der foreslås, at rådet kan udvides fra sine nuværende 3 til 4 medlemmer. Jeg skal ikke kunne afgøre, om det er nødvendigt, men de nuværende 3 medlemmer har hidtil klaret arbejdet på yderst tilfredsstillende måde. Det såkaldte støtteudvalg foreslås også udvidet, bl. a. med 7 ministerielle embedsmænd. Jeg har dog forstået det således, at dette udvalg ikke skal beskæftige sig med de enkelte ansøgninger, men mere træde til, hvis der skulle blive tale om store projekter, som ligefrem ville ændre en hel egns struktur, og hvor det kunne blive nødvendigt med anlæg, der sorterer under de enkelte ministres områder. Hvis det betyder en forenklet administration, der derved også bliver hurtigere, er det jo udmærket, thi i sådanne sager er hurtig hjælp altid dobbelt hjælp, idet de private, der vil arbejde på basis af egnsudviklingsloven, næppe vil vente i årevis på at få at vide, om de kan begynde deres produktion.

Der har været rejst spørgsmålet, om det ikke bliver for mange københavnere, der kommer til at administrere egnsudviklingen, og måske burde vi i det kommende udvalg overveje, om det ikke ville være betimeligt, når man nu altså skal have et sådant støtteudvalg, at supplere det med repræsentanter fra egnsudviklingsområdet, fra de regionale råd, altså med folk, der står midt i det praktiske arbejde.

En nydannelse i forslaget, som hilses med særlig glæde, er bestemmelsen om, at kommunerne nu får lettere adgang til at erhverve jord til industribrug og tillige selv bygge fabriksbygninger til leje eller videresalg, således at staten finansierer de 75 pct. heraf, og skulle der opstå tab ved en sådan egnsudvikling, deles dette tab lige mellem kommune og stat. Spørgsmålet er dog, om staten ikke her skulle tage nogle af

[Peter Nielsen.]

byrderne fra de kommuner, som i forvejen gennem stor arbejdsløshed kan være økonomisk svagt stillet, således at staten f. eks. her også tager de 75 pct. af risikoen. I England f. eks. tager staten den fulde 100 pct.s risiko. Men det er glædeligt, at egnsudviklingsarbejdet nu udvides på samme måde som i andre lande, også hvor man har konservativt styre.

Den nuværende lov har givet pæne, men alligevel for små resultater, og hertil kommer, at de arbejdsmuligheder, der er fremskaffet, hovedsagelig har grupperet sig omkring de større byer i de ramte områder. Det har selvfølgelig kunnet afhjælpe noget af landdistrikternes arbejdsløshed, men det medfører, at disse mennesker ofte må bruge 3 à 4 timer på transport til og fra arbejdet. En nordjysk landkommunes arbejdsmandsafdeling, der ligger 30 à 40 km fra Ålborg, har således over $\frac{2}{3}$ af sine medlemmer beskæftiget i selve Ålborg. Det vil i det lange løb betyde en ny sammenklumpning omkring storbyerne, idet disse arbejdere jo forsøger at få bopæl nærmere deres arbejdssted. Men denne ny bestemmelse betyder, at den landkommune, der virkelig vil udvise et initiativ, vil få muligheder for at få industri til sin egn og derved for at kunne beholde sine borgere også i det lange løb. Måske vil det senere være påkrævet, at kommunerne også, for at ikke spekulationsinteresser bliver det afgørende, får en ekspropriationsret, således at uudnyttet jord kan anvendes til industriformål.

En vigtig nydannelse er det, at der nu kan ydes statstilskud til regionale udviklingsudvalg. Den lokale offervilje bliver der stadig brug for; men det ville være godt, om det lokale arbejde kunne udvides bl. a. ved en større konsultativ virksomhed. Hvis det kan ske og de enkelte sager kan viderebehandles lokalt, betyder det, at en decentralisation af arbejdet finder sted, at arbejdet i højere grad sker på selve åstedet. Det har været nødvendigt flere steder, bl. a. i Nordjylland, at ansætte heldagsbeskæftigede specialister, og deres arbejde betyder og har betydet meget. Men også på andre områder kan en decentralisering være på sin plads. Vel er det primære i et egnsudviklingsarbejde at skabe produktion og

beskæftigelse; men der er andre områder, der heller ikke må forsømmes, navnlig da de også kan påvirke mulighederne for øget produktion. Egnsudvikling er det også, at man i vedkommende egn har gode uddannelsesmuligheder, og at der er betingelser for en almen kulturel udvikling. Således er støtte til f. eks. byorkestre og teatre også af egnsudviklende karakter.

Men ikke mindst er det af betydning, at man har den fornødne offentlige administration i disse egne, så man ikke skal til København og bede om lov, hvis man skal flytte en mur 10 cm eller fælde et træ. Det er derfor glædeligt, at der nu er tegn til, at centraladministrationen skal decentraliseres noget. Selvfølgelig må trådene altid samles i Slotsholmsgade. Men det er, som om man dér er overbebyrdet med arbejde; ekspeditionstiden kan da tyde noget på det. Hvis man kan aflaste centraladministrationen for mange af disse småsager, der lige så godt kan afgøres lokalt, ja, måske endog bedre, fordi man har problemet mere praktisk præsent, vil det være et stort fremskridt også egnsudviklingsmæssigt.

Jeg hilser derfor handelsministerens initiativ med glæde, og vi venter nu i provinsen utålmodigt på snarlige resultater. En større spredning af institutioner af uddannelsesmæssig, kulturel og sundhedsmæssig karakter vil ligeledes være ønskelig, og det er glædeligt, at der nu ligesom blæser en blidere østenvind, hvad dette angår; den primære opgave må imidlertid fortsat være at få erhvervsulighederne mere ligeligt fordelt over hele landet, og jeg håber, at denne revision af egnsudviklingsloven vil være medvirkende hertil. Der er grund til at hilse med glæde, at det rent lokalt er lykkedes at hæve dette nationale arbejde over den partipolitiske strid; nu mangler vi kun at få etableret enigheden her på Christiansborg; det skulle vel heller ikke være umuligt.

Vi er fra mit parti rede til en saglig drøftelse i udvalget, og det må vel give resultat, uden at selve egnsudviklingen behøver at svækkes. Jeg går ud fra, at man i de forskellige partier har drøftet hele problemet med partifæller, som ude i landet står midt i det praktiske arbejde, og som kan fortælle om, at der her ikke er tale om socialistisk plan-

[Peter Nielsen.]

økonomi eller statsregereri, men simpelt hen om, at samfundet og dets borgere i enighed arbejder sammen om de problemer, som man har kunnet hæve over den partipolitiske strid i andre lande, hvor selv konservative er gået med til — ja, endog har foreslået — langt mere vidtgående foranstaltninger, end der her er tale om.

Jeg anbefaler lovforslaget, men mener dog, at der kan være enkeltheder, der bør drøftes i et udvalg.

Henry Christensen: Da jeg lyttede til den foregående ærede ordfører, forekom det mig — når jeg ser bort fra hans sidste, meget jubelbetonede vendinger — at han på et vist tidspunkt havde fået en fornemmelse af, at denne lovgivning havde fået en drejning væk fra specielt eller udelukkende at handle om egnsudvikling, især om udvikling af de egne, hvor der har været en særlig stor arbejdsløshed, mange arbejdsløshedsøer m. v. Jeg tror, jeg kan sige til det ærede medlem, at den fornemmelse, han her tilsyneladende var ved at få, er der, når man læser lovforslaget nøje igennem, også megen begrundelse for at have. Det er nemlig rigtigt, at der i det foreliggende lovforslag, såvel i formålsparagraffen som i udformningen af en række enkeltbestemmelser, er sket så betydelige ændringer, at man ikke mere med rette kan kalde denne lov en lov om egnsudvikling, men burde give den en titel, der i højere grad svarede til dens indhold, en titel, der kunne lyde noget i retning af: lov om foranstaltninger til favorisering af nogle personer og nogle virksomheder på bekostning af andre personer og andre virksomheder — for det er jo det, som denne lovgivnings hovedprincip, hvis det foreliggende forslag ophejes til lov, vil komme til at bevirke i meget stor udstrækning.

Vi er i mit parti naturligvis ingenlunde modstandere, men tværtimod tilhængere af, at der kan tilvejebringes, også gennem en samfundsmæssigt fornuftig politik, en udvikling af erhvervslivet og anden virksomhed i de forskellige egne af landet, og vi må da ganske særlig ønske de egne udviklet, hvor der er stort behov for det, og hvor der har været speciel arbejdsløshed og specielle problemer. Men jeg vil også sige, at vi er nu,

som vi tidligere har været, når egnsudviklingsforslag har været til behandling, skarpe modstandere af de principper eller nogle af de principper, der her er nedlagt, og naturligvis ganske særlig sådanne principper, der gennem denne omfattende statsgaranti vil favorisere et stort antal personer og virksomheder på andres bekostning. Og det er altså en sådan ordning, man nu foreslår udvidet, endda i betydeligt omfang, en udvidelse både hvad rammerne, hvad formålet og hvad også selve beløbet angår.

Det er nødvendigt, at vi bliver stående et lille øjeblik ved netop det hovedprincip, man her først og fremmest vil bygge på, når man vil give staten eller egnsudviklingsrådet — med den udvidelse, dette råd eller udvalg nu skal have — mulighed for årligt at afgive garantier for lån optaget i det almindelige pengemarked på indtil 100 mill. kr.; og da der — hvad der jo også fremgår af egnsudviklingsrådets beretninger — normalt kan opnås nogle forudprioriterede lån uden disse garantier, vil det betyde, at udvalget derigennem vil kunne komme til at bestemme over et beløb af en størrelsesorden på 300 mill. kr. om året af de investeringer, der skal foretages af erhvervslivet gennem det almindelige lånemarked.

Formålsparagraffen, § 1, indeholder nu den bestemmelse, at man skal søge at fremme en med henblik på markedsforholdene hensigtsmæssig erhvervslokalisering og erhvervsudvikling og derigennem yde bistand til lokale egnsudviklingsbestræbelser. Og det er altså et almindeligt formål, der nu nævnes i paragraffen, at man skal fremme en med henblik på markedsforholdene hensigtsmæssig erhvervsudvikling. Det tør da vist siges, at allerede formålet er så bredt formuleret, at man ikke gennem formålsbestemmelsen kan finde frem til nogen afgrænsning. Hvilke danske produktionsvirksomheder vil ikke være dækket af denne formålsbestemmelse? Det drejer sig altså her — det være sagt til det ærede medlem hr. Peter Nielsen, som øjensynlig havde nogen ængstelse på dette punkt — om virksomheder og erhvervsudvikling overalt i det ganske land, hvor hensynet til markedsudviklingen gør sig gældende, og det gør det vel for hele det almindelige erhvervsliv her i landet.

[Henry Christensen.]

Ser vi på resultaterne af den hidtidige i den henseende betydelig mere begrænsede egnsudviklingslov, viser det sig, at det ingenlunde er sådan, at det specielt er ude i de sogne, specielt og alene i de distrikter, hvor man havde den udprægede lokale arbejdsløshed, at støtten gennem egnsudviklingsloven har været givet. Den har, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen gjorde opmærksom på, i høj grad været givet til virksomheder omkring storbyerne, hvad der i og for sig er naturligt, fordi en stor del af virksomhederne jo nødvendigvis må udvikle sig omkring de steder, hvor de kan få de fornødne forbindelser til andre virksomheder; der skal nemlig være en vis indre strukturbalance. Men det er også således, at både når man ser på antallet af virksomheder og på de beløb, der er fordelt, så er de simpelt hen fordelt pænt og ligeagt med 16-18 mill. kr. til øerne, til Østjylland, til Nordjylland og til Vestjylland. Det er ikke således, at man kan sige, at her har vi gjort noget specielt for de dårligst stillede egne i landet. Allerede den bestående lov har man praktiseret temmelig alment og ud over det, der var det egentlige specielle formål. Og dette formål udvider man altså nu, hvad området angår, ganske kolossalt i det foreliggende forslag.

De, der vil gennemføre et sådant lovforslag, burde derfor alvorligt tage under overvejelse at ændre selve titlen. Idet jeg går ud fra det nye i formålet, den almindelige erhvervsudvikling med henblik på markedsforholdene, vil jeg gerne sige, at det kan ikke være meningen — det burde især den højtærede handelsminister have blikket åbent for — at nu skal et statsorgan ind i billedet og sige: nu skal denne virksomhed have lov at udvikle sig, nu skal den have lov til at rationalisere, til at starte, og så giver vi garantier, så den kan få fortrinsret fremfor andre virksomheder. Og det er jo det, der ligger i garantierne. Der er intet formål i at give disse garantier til de almindelige lån; det har kun formål, hvis man skal søge tilvejebragt fortrinsrettigheder til den knappe kapital for visse virksomheder fremfor andre virksomheder. Hvis disse fortrinsrettigheder skal tilvejebringes, har man vel lov til at gå ud fra, at det må ske på bekostning af andre personer og

virksomheder, hvor investeringerne kunne udnyttes bedre, med større udbytte, beskæftigelsesmæssigt og produktionsmæssigt, og i den henseende tilpasse sig markedsforholdene bedre end dér, hvor staten må træde ind og sige: vi vil ikke lade det gå efter de almindelige økonomiske afvejelser; vi vil give nogle virksomheder fortrinsrettigheder, der ellers ikke ville have fået det. Resultatet af det bredere formål vil sandsynligvis blive, at vi kommer til at svække en udvikling i henseende til det markedsmessige, som det måtte være i almindelig interesse at stimulere.

Hvordan kan det være, at den højtærede handelsminister, der, når han kommer ud i landet — jo længere væk fra København, jo bedre, og helst når han taler som privatmand — ofte kan sige helt fornuftige ting — når de gengives i Middelfart Venstreblad, er de endda særdeles fornuftige — som altså kan have fornuftige, liberale synspunkter ude omkring, ændrer sin opfattelse, når han som handelsminister står som lovforslagsstiller her i folketinget? Der er da også erfaringer og synspunkter, jeg må formode den højtærede handelsminister og jeg måtte være enige om, synspunkter, der har noget med en virkelig liberal opfattelse at gøre, synspunkter, der går i retning af, at vi dog skal søge at undgå at tilrettelægge udviklingen således, at det skader dem, der har betydet så meget for skabelsen af virksomheder: personer, der gennem deres indsats har vist deres kvalifikationer, og ikke projektmagere, der nåede frem og startede og udviklede virksomheder. Her danner vi rammer, der i stigende grad vil komme til at favorisere projektmagerne mere, end de vil komme til at favorisere det, som vi erfaringsmæssigt ved kan udvikle økonomi og produktion her i samfundet. Hele den økonomiske politik må komme betydelig mere ind i billedet.

Jeg skal ikke her gå meget nøje ind på enkelthederne i lovforslaget; det hører jo ikke en førstebehandling til. Dog må jeg have lov at gøre et par bemærkninger om lovforslagets udformning i øvrigt.

Man foreslår foruden en udvidelse af rådet til 4 nu en meget stor udvidelse af selve udvalget, fortrinsvis med en lang række embedsrepræsentanter, og således at disse repræsentanter for handelsministeriet,

[Henry Christensen.]

økonomiministeriet, ministeriet for offentlige arbejder, indenrigsministeriet med flere ministerier skal kunne støtte rådet ved afgørelser af de enkelte spørgsmål, hvor det drejer sig om sager, der mere eller mindre hører til inden for deres område. Og ser vi på bestemmelserne i § 5, så angives dér for det første beløbsrammen op til de 100 mill. kr., for det andet siges der udtrykkelig, at nu kan der ydes garantier for lån til industri-, handels- eller servicevirksomheder, hvis dette findes påkrævet for enten at fremme en hensigtsmæssig erhvervslokalisering eller for at bistå ved virksomheders omstilling til ændrede markedsforhold, eller, for det tredje, for at muliggøre iværksættelse, udvidelse eller rationalisering af virksomheder, hvortil der er knyttet særlige eksportinteresser, eller, for det fjerde, for at muliggøre etablering af ønskelige produktioner, hvortil der er knyttet en særlig risiko. Når jeg sammenholder disse angivelige formål med det, der står i formålparagraffen, § 1, må jeg stille et spørgsmål til den højtærede handelsminister: hvor finder ministeren nogen begrænsning i denne lov? Er det ikke sådan, at vi meget mere enkelt kunne have formuleret den på den måde, at egnsudviklingsrådet er berettiget til at favorisere de virksomheder og personer, der har noget med erhvervslivet her i landet at gøre, og som egnsudviklingsrådet måtte ønske at favorisere? Dækkede det faktisk ikke meget mere det, der står i bestemmelserne? Det er mit synspunkt, at sådan er det i høj grad, sådan som man nu har formuleret bestemmelserne i det foreliggende lovforslag.

Lovforslaget indeholder jo også andre ting. Det indeholder også bestemmelserne om konsulentordningen, og jeg vil gerne sige, at jeg ikke finder, at egnsudviklingsrådet er særlig det, der skal virke som konsulentorgan, men at man mere skulle støtte den udvikling, der er i gang, så at vi fik egentlige industri- og håndværkskonsulenter knyttet til fagene og erhvervsorganisationerne. Man måtte på forhånd formode, at det var herom, vi skulle koncentrere en støtte.

Der er også bestemmelser, som allerede er nævnt, om mulighederne for kommunerne dels til at erhverve areal til erhvervsvir-

somheder og sælge disse, dels til opførelse af særlige bygninger til industri og håndværk og sælge disse. Jeg tvivler på, at disse bestemmelser vil have så forfærdelig megen betydning, men dem kan man naturligvis se nærmere på.

Jeg har altså her først og fremmest villet fremføre de stærke principielle indvendinger, vi fremdeles må have mod en lovgivning som den foreliggende, der efter vort skøn ikke har ret meget med egnsudvikling at gøre. Men jeg vil også gøre nogle bemærkninger om, hvad der efter vor opfattelse ville være rimeligere at tage med ind i overvejelserne, hvis man ville en politik, der virkelig sigtede mod en udvikling af virksomheder, af egne og af områder her i landet.

Jeg skal allerførst nævne det, som måtte høre til den almindelige økonomiske politik, at det gælder for vore virksomheder overalt i landet, at det, de fremfor noget har behov for i disse år, hvis de skal sikre sig deres plads i konkurrencen og i bevarelse og udvidelse af beskæftigelsesmuligheder fremover, er, at der bliver en tilstrækkelig stor samlet investeringsmængde her i landet. Det foreliggende lovforslag har intet med en forøgelse af investeringsmuligheder at gøre, bare med en fordeling af de for små, der er, og efter mit skøn i visse henseender på en dårlig måde. Det er derfor en politik, der på et bredt felt sætter ind for at stimulere den almindelige private opsparing her i landet, som det måtte være en hovedsag at virke for. Og her kender vi altså et enkelt lille regeringspip, et meget beskedent lovforslag, som desværre langt fra er egnet til at løse det, der skal løses.

Jeg har nævnt nogle almindelige synspunkter om konsulentvirksomheden og vil for det tredje gerne nævne, at naturligvis kan statsmagten også på forskellige områder direkte virke for, at vi får en spredning her i landet. Men hidtil har erfaringerne jo ikke været alt for gode. Det var ikke den højtærede landbrugsministers skyld, at det dog lykkedes at få flyttet den nye landbohøjskole ud i landet. Tværtimod kæmpede regeringen og landbrugsministeren længst muligt imod. I finansudvalget havde vi forleden en sag til behandling om oprettelse af et forskningscenter inden for åndssvageforsorgen; det skulle absolut ligge i nær-

[Henry Christensen.]

heden af København, og det var umuligt at få ministeren med til at placere det et sted ude i landet. Man kunne nævne mange eksempler på, at man netop fra ministerierne og centraladministrationens side i praksis afstår fra at medvirke til egnsudvikling og decentralisering, hvor det er muligt, fornødent og ønskeligt.

Hvad den statslige virksomhed i øvrigt angår, er det klart, at den ganske særlig vil komme til at udfolde sig, når det gælder om at iværksætte hjælpeforanstaltninger i form af trafikanlæg, havne, og hvad der ellers skal til, for det er netop omkring sådanne anlæg, nye erhvervsmuligheder kan opstå. Men hvor det gælder den lokale erhvervsudvikling og egnsudvikling i øvrigt, tror jeg man gør sig skyldig i en stor misforståelse, når man mener, at linjen her fremdeles skal være den, at udviklingen skal dirigeres centralt af et bestemt organ. Vi har egnsudviklingsrådet, der skal hjælpe til og virke over hele landet, og vi har et egnsplansekretariat, der sender skitser ud og bestemmer, at nu skal der udvikle sig noget det ene og det andet sted; så sættes der pludselig en voldsom spekulation i gang, sådan som vi f. eks. har oplevet det i Køge Bugt-området, uden at planen har været under indflydelse af eller genstand for et tilstrækkeligt forarbejde hos de lokale myndigheder, som kender forholdene i området.

Allerede da vi drøftede spørgsmålet om Køge Bugt-loven, fremsatte vi fra venstres side generelle synspunkter, der ikke alene tog sigte på dette specielle område, men som også kunne danne basis for den fornødne lokale ramme om egnsudviklingen de forskellige steder i landet. Vore synspunkter tog sigte på at give de lokale råd inden for områderne, amtsråd og byråd i fællesskab — de myndigheder, der kender de lokale forhold, det lokale behov og de lokale muligheder — beslutningsadgang og opgaver i henseende til planlægning af de mange offentlige anlæg, der skal til, for at udviklingen på en egn kan komme i gang. Vi ønskede, at der blev givet dem mulighed for at træffe en lang række afgørelser på lokalt plan, så man ikke skulle ind i ministerierne for, som det ærede medlem hr. Peter Nielsen fortalte os, at have tilladelse

til at fælde et træ. Jeg vidste ikke, at det også var nødvendigt, men jeg må tro det, når det ærede medlem nu fortæller det, og jeg forstår altså, at det er mange ting, man skal have tilladelse til. Hermed var der fra vor side fremlagt en detaljeret skitse som oplæg til, at der blev åbnet mulighed for virkelig støtte til en lokal egnsudvikling.

Jeg vil gerne føje endnu to ting til. Vi står formentlig over for en udvikling i mange kommuner, men samtidig foregår der affolkning af landdistrikterne, og hvis vi får den strukturændring i landbruget, som mange forudser, vil den bevirke, at mange mennesker vil være nødsaget til at rejse fra deres bolig på landet og søge andre steder hen. Denne affolkning vil betyde, at vi dels får tomme boliger derude, dels får offentlige anlæg, skoler m. v., med overkapacitet. Det vil være dårlig samfundsøkonomi, hvis der bliver en stor ledig boligmasse her og megen uudnyttet kapacitet. Det vil være meget vigtigt at sætte ind i de landdistrikter, hvor en udvikling som den nævnte kan komme; vi kender allerede enkelte eksempler derpå. Mit parti vil meget gerne medvirke til, at f. eks. loven om lån til industri- og håndværksvirksomheder bringes i anvendelse i disse områder fremfor, som det nok er sket i for stort omfang, anvendes, hvor det lokalt betonedede behov er mindre.

Jeg tror altså, at der er mange områder, hvor vi kan sætte ind, men jeg tror, at den højtærede handelsminister med det foreliggende lovforslag har forset sig på helt gale principper, der vil kunne ødelægge grundlaget for en god erhvervsudvikling mange steder.

Knud Thomsen: Også jeg må begynde med at fastslå det lidt underlige i, at det foreliggende lovforslag kaldes forslag til lov om egnsudvikling, selv om der er tilføjet „m. v.“. Det, den højtærede handelsminister har villet gøre, er jo at videreføre den hidtil gældende egnsudviklingslov og kombinere den med lov af 4. april 1960 om garantier og lån til industrivirksomheder, og til denne kombination har man så villet føje det arbejde, der udføres af landsplanlægningsudvalget, skønt vi jo endnu ikke har nogen landsplan.

Disse kort kan blandes på forskellig måde,

[Knud Thomsen.]

og den højtærede handelsminister har altså delt dem op i 3 kortdynger, som er nærmere beskrevet i lovens kapitler II, III og IV, og ministeren har valgt at bibeholde navnet egnsudviklingslov, selv om egnsudviklingsmomentet efterhånden er reduceret stærkt. Fra vor side vil vi først og fremmest se på lovforslaget som helhed og betragte det som det, det er, nemlig et økonomisk lovforslag; vi vil se på det ud fra en økonomisk synsvinkel og forsøge at klargøre os de størrelsesordner, der er tale om i økonomisk henseende, samt gøre os klart, hvorledes lovforslagets principper forholder sig til den foreliggende økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation.

Ifølge lovforslagets § 13 tænkes udgifterne efter kapitel II og IV bevilget over de årlige finanslove sammen med de fornødne administrationsbeløb. Vi ved ikke så forfærdelig meget om, hvilken størrelsesorden der er tale om her, men det kan godt blive til et meget stort beløb. Ifølge lovens kap. III er udgifterne ca. 100 mill. kr., hvormed staten skulle bistå i form af garantier eller lån. Man spørger sig selv, hvor man har dette tal fra; det er jo et rart, rundt tal. Formodentlig har man det fra den garantisum på 50 mill. kr. årlig, der er fastsat ved den nugældende egnsudviklingslov, og så de 15. mill. kr., der ydes til industrien som garantier eller lån i henhold til den sidst gennemførte ændring af loven af 4. april 1960. Det er naturligvis en kraftig afrunding, når man går fra 65 mill. kr. til 100 mill. kr., men det kan måske finde sin forklaring i, at kap. III omfatter en del af den aktivitet, der var forudset i den gamle egnsudviklingslov, idet området for denne aktivitet dog nu udvides til hele landet. Hvis lovforslaget vedtages, må vi altså forudse muligheden af, at den økonomiske aktivitet her i landet på et tidspunkt, hvor vi har fuld beskæftigelse og en overordentlig stram likviditet, får et plus derved, at der fra staten ydes garantier for ca. 100 mill. kr. eller mere i henhold til kap. II og IV til formål, som ikke har så

forfærdelig meget at gøre med det, vi i 1958 kaldte egnsudviklingsformål.

Så kan man naturligvis sige, at 100 mill. kr. i dag kun er for en dråbe at regne, men på et givet tidspunkt bliver glasset jo fuldt og løber over. Man kan også sige, at det hovedsagelig drejer sig om garantier; men ydelsen af statsgarantier i stedse større omfang vil bevirke, at der kan ske en art klassificering af det lånsøgende erhvervsliv, således at vi får to klasser, i dette tilfælde klasse 1: de fornemste, der står med statsgaranti i ryggen, men for så vidt skal løse nye og dermed usikre opgaver, og klasse 2, der står uden statsgaranti, men som står over for at skulle bruge penge i bestående og prøvede virksomheder. Man spørger sig selv, om der ikke kommer et vrangt forhold her mellem nyt og gammelt.

Jeg skal ikke gå i enkeltheder med hensyn til lovforslagets paragraffer, men jeg vil tillade mig at nævne § 7, hvor der i bemærkningerne til paragraffen står, at man må anse det for uheldigt, at et statstilsagn om finansieringsbistand ikke vil kunne udnyttes f. eks. på grund af bankernes likviditetssituation, hvorfor der foreslås adgang til at yde direkte statslån i sådanne tilfælde. Vi kan jo forhandle og tale om meget, men jeg tror nok, at vi i mit parti på dette ene punkt må indlede eventuelle forhandlinger med at sige stop. Når resultatet af den førte økonomiske politik her i landet har bevirket en likviditetsstramning for ikke at sige omtrent et udlånsstop fra pengeinstitutternes side, kan staten ikke undgå følgerne af den førte politik ved at yde direkte lån til ny virksomheder eller nyudvikling af bestående virksomheder til skade for lånemulighederne for det allerede eksisterende erhvervsliv. Ifølge samme § 7 skal renten fastsættes ved forhandling mellem den højtærede handelsminister og hans kollega den højtærede finansminister. Det ville være behageligt for os, om vi vidste, at det blev en rente, der lå 2-3 pct. over den normale bankrente, så ville vi være mindre betænkelige, og så ville der heller ikke

[Knud Thomsen.]

være så mange, der søgte lånene. Jeg går imidlertid ud fra, at det er lån til en favorrente, der tænkes på. Så vidt om selve det omtalte beløb på 100 mill. kr. og dets virkninger, sådan som vi ser på det; beløbet kan altså blive større.

En del af disse 100 mill. kr. er formodentlig den garanti- eller lånesum på 50 mill. kr. årlig, der var forudset i den hidtidige egnsudviklingslov. Her vil jeg gerne gøre opmærksom på, som også foregående ordførere har været inde på, at disse penge ikke har været brugt. Jeg er kommet til det resultat, at der i de 3 år 1958-59, 1959-60 og 1960-61 er brugt 84 mill. kr., altså 28 mill. kr. om året. Gennemgår man beløbenes geografiske anvendelse, kommer man til det resultat, at der højst er brugt 12-14 mill. kr. til egnsudviklingshjælp. Det forvirrer mig i denne henseende en lille smule, at lovforslagets bemærkninger også omtaler Vestjylland som et udviklingsområde, medens Vestjylland er strøget i den højtærede ministers fremsættelsestale; her er Vestjylland faldet ud, men det er vel kun en lapsus.

Der er af de 84 mill. kr. ganske bemærkelsesværdigt også givet ca. en tredjedel i form af 5 finansieringstilsagn på 3 mill. kr. eller derover. Det kan være til egnsudviklingsformål, men det smager ikke rigtig af det.

En sidste bemærkning om disse 100 mill. kr. De 50 mill. kr. efter den gamle egnsudviklingslov skulle jo i hvert fald bruges til ophjælpning af produktiv beskæftigelse i sådanne områder af landet, som trænger til det, altså til egentlig egnsophjælpning. De 100 mill. kr. kan bruges til fremme af hensigtsmæssig erhvervslokalisering o. s. v. som omtalt i § 5, og som den foregående ordfører, det ærede medlem hr. Henry Christensen, lige har gennemgået det. De kan altså kort og godt bruges til en hel række formål, uden at der er fastsat rammer for de enkelte anvendelsesformål; de kan bruges i flæng.

Lovforslaget har ifølge § 1 til formål at fremme en med henblik på markedsforholdene hensigtsmæssig erhvervslokalisering og erhvervsudvikling samt yde bistand til lokale egnsudviklingsbestræbelser. Jeg har allerede sagt, at så synes jeg ikke, man skal

kalde det en egnsudviklingslov. Nu forstår jeg faktisk ikke, hvad der forstås ved hensigtsmæssig erhvervslokalisering med henblik på markedsforholdene. Der tænkes nok her på frihandelsområdet og fællesmarkedet. Jeg synes ikke, at „erhvervslokalisering“ og „markedsforhold“ kan have ret meget med hinanden at gøre. Derimod er der en naturlig sammenhæng mellem de nuværende og de kommende markedsforhold og erhvervsudviklingen. Det er i overordentlig grad vigtigt, at der finder en erhvervsudvikling sted. Vi taler nok her mest om industriudviklingen, som tilpasses de nye markedsforhold, men i denne henseende må vi vistnok fra vort partis side klart sige, at vi finder, det bør være overladt til erhvervslivet selv, stillet over for de nye markedsforhold, at finde ud af, hvad der skal falde, og hvad der kan bestå og udvikles under de nye markedsforhold. Nogen statshjælp eller statsdirigering vil vi næppe kunne yde vort bidrag til.

Af det, jeg har sagt her, vil det fremgå, at jeg ville have været gladere, hvis formålet efter § 1 lød på, at loven havde til formål at fremme en hensigtsmæssig erhvervslokalisering og at yde bistand til lokale egnsudviklingsbestræbelser. Det er nemlig formål, vi i hvert fald principielt meget gerne ser fremmet. Vi er enige i, at det under anvendelse af ganske bestemte midler er en statsopgave at forsøge at tilvejebringe en for landet som helhed så gunstig som muligt erhvervslokalisering, og vi er ligeledes villige til med dertil egnede midler at hjælpe på den industrielle udvikling i egne, som bør have bistand i denne retning.

Hvad angår det første punkt, den rigtige erhvervslokalisering, vil vi for det første gerne bidrage til at forsøge at standse strømmen mod Storkøbenhavn, for så vidt angår industriens søgning i den retning, og oven i købet træffe rimelige og naturlige foranstaltninger til at forsøge at vende denne strøm i modsat retning. De muligheder fra statens side, vi her tænker på for at få industrien ud i landet, og som jeg vist ikke behøver at gå dybere ind på, er landstrafiknettet, herunder jernbaner, veje, havne, broer og flyvepladser o.s.v. Det kan også være en landsopgave at undersøge landets undergrund og se, hvad der kan komme ud af det, men det forudsætter jo ikke en lovgivning som denne. Jeg vil ligesom venstres

[Knud Thomsen.]

ærede ordfører sige, at jeg synes, at vi her i huset og i dets nabohuse kan yde meget store bidrag ved i forbindelse med enhver institution, det være sig en gammel eller en ny, at undersøge koldblodigt, om den ikke kan flyttes bort fra København. Jeg kan ikke se rettere, end at vi bør have flere og flere af institutionerne bort fra København.

Det er altså efter min mening de veje, staten bør gå for at hjælpe til at tilvejebringe en bedre erhvervslokalisering. De samme synspunkter gør os til en vis grad sympatisk stemt over for § 4, nr. 3 og 4, hvor der er tale om at tilvejebringe mulighed for at yde råd og bistand ved erhvervsvirksomheders valg mellem placeringsmuligheder og om formidling af kontakter. Derimod finder vi, at det absolut ikke er en statsopgave at deltage i de undersøgelser, som samme § 4, nr. 1 og 2, nævner. Her omtales nemlig forarbejder og rationaliseringsundersøgelser i bestående enkeltvirksomheder eller brancher på disses opfordring.

De opgaver for rådet, der omtales i § 3, har i højere grad vor opmærksomhed, fordi de, i alt fald som jeg læser paragraffen, synes at tilsigte landsplanlægningsmæssige eller egnsudviklingsmæssige formål mere end det at hjælpe enkelte brancher eller virksomheder.

Kapitel IV er det afsnit af loven, der klarest befatter sig med den egentlige egnsudvikling. Der foreslås her ydelse af statslån til kommuner til opførelse af erhvervsejendomme til salg eller udleje og statslån til kommunal erhvervelse af industriarealer. Vi finder ikke, at det er nogen heldig tanke. Det siges klart i fremsættelsen, at bygningerne ikke må opføres på en sådan måde, at de kun kan anvendes på en ganske konkret produktion; der skal være tale om almen anvendelse. Det er et problem, der plager enhver industrikyndig; i alt fald når det drejer sig om større industrier, må man ganske simpelt først konstruere det maskineri, man skal bruge, af den ene eller den anden art, og derefter bygge huset udenom, som det skal se ud efter det, det skal indeholde. Det bliver som en skræddersyet frakke, man ikke så godt kan tilpasse til en anden person. Den fordring, der stilles i fremsættelsen, vil altså på forhånd begrænse

sådanne erhvervsejendommers anvendelighed meget stærkt og i alt fald kun gøre dem anvendelige for industri i forholdsvis lille målestok. Nu har industri i lille målestok i allerhøjeste grad sin interesse — næsten al større industri er begyndt i lille målestok — men vi må gøre os klart, at med de nye markedsplaner kræver den lille industri for at kunne bestå en meget kraftig specialisering. Man kan ikke længere som i valutacentralens og varedirektoratets Danmark administrere en lille virksomhed, som samtidig breder sig ud over et nogenlunde stort vareområde; men hvis man skal specialisere sig meget stærkt, bliver der også tale om specielle krav til lokaler, og der kan da komme vanskeligheder i denne henseende.

Så frygter vi, at der vil opstå uheldig konkurrence mellem kommunerne om med statslån at bygge sådanne erhvervsejendomme. Jeg indrømmer dog, at der til en vis grad er lagt loft herover, da tabet ved salg jo skal deles mellem stat og kommune, og da lejevilkårene skal godkendes. Vi synes ikke rigtig om tanken. Vi ser af fremsættelsen, at adgangen for kommunerne til bygning af sådanne erhvervsejendomme er begrænset til tilfælde, hvor der ydes statslån, og spørgsmålet om, hvorvidt kommuner i øvrigt vil være berettigede til at gå ind i en investering af denne art, må afgøres efter den til enhver tid gældende lovgivning i øvrigt. Jeg kan vel heraf slutte, at kommunerne heller ikke i dag kan kautionere eller give lån til private, som har statsstøtte til deres fabrikation. Det er kun et spørgsmål, jeg gerne vil stille.

Mere sympatisk stemt er vi over for tanken om at lade kommunerne erhverve industriarealer. Vi skal også her passe meget på, at der ikke investeres i industriarealer, fordi der er eller har været eller frygtes arbejdsløshed. En boligpolitik, der medførte større mulighed end den faktisk eksisterende for flytning fra den ene egn af landet til den anden, ville vel også være en velegnet vej her.

Nu ligger det sådan, at i et egnsudviklingsområde kan der faktisk være både gode tilpasningsmuligheder til landstrafiklinjer, havne o. s. v., og boligsituationen kan være tålelig, således at man ud fra et landsplanlægnings synspunkt i og for sig må

[Knud Thomsen.]

finde, at det var rimeligt i dette område at lægge en industri; man vil gerne trække nye virksomheder til, men kommunen kan ikke klare det. Dér synes vi i og for sig det kan være fornuftigt med nogen statsstøtte til kommunerne som angivet i lovforslaget. Vi kan derimod ikke lide, at man for at industribyggemodne et sådant areal skal gå vejen over beskæftigelsesloven. Det kan give anledning til fejlinvesteringer, at der laves industriarealer på steder, hvor man har eller har haft eller frygter arbejdsløshed, men ikke på steder, der ud fra landsplanlægningssynspunkter egner sig til en sådan industri. Man kunne dog her drøfte, om der måske via denne lovgivning skulle kunne ydes bistand til en kommunes erhvervelse af industriarealer og til udgifterne til at industribyggemodne disse arealer, naturligvis kun i en egn, der må betegnes som trængende i denne henseende. Jeg vil gerne i denne forbindelse ud fra egne erfaringer pege meget stærkt på problemerne ved vandindvinding og afvanding. Det er en væsentlig faktor, og her sker det ustandseligt, at man brænder fingrene. Jeg har selv siddet i en spildevandskommission og beder om, at man i høj grad har opmærksomheden henvendt på, at vanskeligheder, der synes små, så længe virksomhederne er små, bliver kæmpemæssige, så snart virksomheden begynder at udvikle sig, både hvad vandindvinding og afvanding angår; hertil kan naturligvis komme støj- og lugtgener, men det er noget, der udvikler sig mere organisk samtidig med virksomheden, det får man øje for i tide.

Jeg vil altså gerne sammenfattende sige, at vi står velvillige over for drøftelser om en landsplanlægning vedrørende en fornuftig erhvervslokalisering og velvillige over for lokale egnsudviklingsbestrebelse, men ikke over for en af staten dirigeret erhvervsudvikling. Hæmmes selve finansieringen i et egnsudviklingsområde af kapitalknaphed, er den vej, man efter vor mening må gå, over de eksisterende pengeinstitutter og Finansieringsinstituttet for Industri og Håndværk samt eventuel lokal udbygning af den tanke, som dette institut hviler på. Vi vil gerne se på forslaget i enkeltheder i et udvalg, men vil altså først og fremmest her vurdere, om vi kan forlige de principper, det

indeholder, med den økonomiske og beskæftigelsesmæssige situation, der foreligger i landet.

Kirkegaard: Da loven om egnsudvikling blev gennemført i 1958, blev den, så vidt jeg erindrer, betegnet som en forsøgslovgivning, og som sådan har den nu altså virket i nogle år. Det er min opfattelse, at loven er administreret med den forsigtighed, som en forsøgslovgivning kræver, at egnsudviklingsrådet har været så kritisk med hensyn til de foreliggende projekter, at ingen spekulant har fået et luftkastel finansieret af de tilstedeværende midler, og det er jeg meget tilfreds med.

Af mange grunde, hvoraf jeg gerne vil nævne nogle i det følgende, har jeg ikke noget imod en stærkere udnyttelse af lovens tilbud, og jeg tror, det er en god idé, at der fremtidig etableres et samarbejde mellem egnsudviklingen og landsplanlægningen. Formentlig er vi næsten alle sammen enige om, at vi skal søge at undgå de skader og vanskeligheder, som opstår, når erhvervs livet på en egn stagnerer og der opstår, hvad man kalder arbejdsløshedsøer. I så tilfælde er det nødvendigt, at det offentlige træder til med forskellige tilskudsordninger, måske til beskæftigelsesarbejder, hjælp til flytning af arbejdere hen til andre egne af landet, ekstra understøttelser o. s. v. En sådan arbejdsløshedsø frembyder et trist billede, og de foranstaltninger, som jeg her har nævnt, er ikke, hvor nødvendige de end er, i stand til at løse stedets problem. Det er sådanne steder, man skal søge at nå resultater ved hjælp af udviklingsloven. Hvis befolkningen på en egn kan sandsynliggøre et fornuftigt projekt til gavn for egnen og samfundet, som øger nyttig produktion, som sparer eller indtjener valuta, ja, så hjælper staten i gang. Det er ikke staten, der skal dirigere, og det er ikke egnsudvalget, der skal dirigere. Det afgørende i dette lovforslag er netop, at der kaldes på befolkningens fantasi og foretagsomhed. Derfor mener jeg, at frygten for statsdirigering, eventuelt også for socialisering, er fuldstændig ubegrundet. Efter min opfattelse går lovforslaget snarere ud på det modsatte af dirigering og socialisering. Det, der er tale om i lovforslaget, er hjælp til selvhjælp.

[Kirkegaard.]

Hvis vi er i stand til bare i et vist omfang at sprede industrivirksomheder bort fra København og fra de tæt bebyggede byområder til landdistrikterne og provinsen, anser jeg af mange grunde forslaget for at være overmåde nyttigt. Det er i øvrigt ikke bare nyttigt for arbejdsløshedsøer, det er i virkeligheden også nyttigt for de for tæt bebyggede områder. Det indser man, hvis man en aften i myldretiden står ved en af Københavns hovedfærdselsårer og betragter den tætte trafik, som hvert øjeblik danner trafikpropper. Så må man sige til sig selv, at her står man over for et spild af kræfter, tid og materiel af fantastiske dimensioner. I denne by, altså København, har industrien klumpet sig sammen med andre store virksomheder med det resultat, at byens trafikproblemer kun kan klares ved hjælp af milliardbeløb, hvis de overhovedet kan klares.

Nu tænker jeg mig naturligvis ikke, at de trafikproblemer, jeg her har nævnt, kan klares over denne lovgivning, men det er da ganske givet, at hver gang vi, om man må bruge det udtryk, unddrager København en stor virksomhed og bygger den ude på landet, kan man tilvejebringe et anderledes fornuftigt balanceforhold mellem København og provinsen. Man kan ved en fornuftig planlægning indrette det således, at arbejdere og arbejdspress findes i rimelig grad inden for samme område, og så har man endda store muligheder for at undgå de uløselige trafikproblemer med det helt urimelige spild af tid og kræfter, jeg nævnte før.

Når jeg før brugte udtrykket: unddrage København, er det selvfølgelig ikke min mening, at jeg vil København til livs. Jeg vil ikke prøve på at unddrage København et eneste aktiv, men trafikalt såvel som økonomisk ville det være bedre for denne by, om den havde færre store industrivirksomheder og i stedet for nogle flere boliger, så at der i byområderne blev et bedre balanceforhold mellem arbejdssøgende og tilstedeværende antal arbejdspladser. Der er mange ting, der taler for, at man vil være i stand til at gennemføre en billigere industriproduktion, i hvert fald på adskillige områder i landdistrikter, end man kan i de store byområder. Ude i landdistrikterne

kan man endnu, så omtrentlig da i hvert fald, få både hus og grund for det beløb, som grunden alene koster her i omegnen af København og i omegnen af de store byområder. Det vil sige, at produktionen ude i landdistrikterne ikke belastes med de kæmpebeløb, som i tiden indkasseres af fortrinsvis private jordejere omkring vore storbyer. Det er millionbeløb, som skal forrentes til tidernes ende, beløb, som skal betales af produktionen. Der er ikke andre muligheder for det.

Efter de synspunkter, jeg her har fremsat, forstår man formentlig, at jeg venter stor tilslutning til lovforslaget. Jeg mener, at man skal fortsætte den hidtidige linje, og der er i øvrigt ikke foreslået midler til den store omkalfatring af vort samfund, som nogle måske frygter, men som det aldrig har været hensigten at gennemføre.

Jeg er noget uenig med det ærede medlem hr. Henry Christensen, når han udtaler frygt for, at lovens resultat vil blive, at nogle opnår fordele på andres bekostning. Det er min opfattelse, at vi skal fortsætte den hidtidige linje. Den mener jeg har været til gavn for os alle og ikke blot for nogle.

Derfor anbefaler jeg lovforslaget til villig behandling.

Arne Larsen: Den højtærede handelsminister har fremsat forslag til lov om egnsudvikling m. v., idet der i den nugældende lov om egnsudvikling § 11 står, at loven skal optages til revision inden udløbet af folketingsåret 1961-62.

Det nye lovforslag indeholder noget mere end lige akkurat problemet egnsudvikling, og derfor er det lovforslag, vi i dag behandler, ikke alene en forlængelse af den gældende lov, men på mange måder også en fornyelse. Socialistisk folkeparti er enig med den højtærede minister i, at der bør ske en fornyelse af den gældende lov om egnsudvikling, idet vi befinder os i en situation, som stiller langt større krav, end loven af 1958 er i stand til at tilfredsstille, og jeg har endda mine tvivl om, hvorvidt det foreliggende lovforslag er vidtgående nok.

De årlige bruttoinvesteringer her i landet, såvel statslige som private, skulle udgøre et beløb på rundt regnet 10 milliarder kr. Nu stiller altså det foreliggende lovforslag en investeringshjælp på 100 mill. kr.

[Arne Larsen.]

i udsigt, men at presse en ny udvikling frem ved hjælp af bare 1 pct. af vore årlige investeringer forekommer mig ikke helt sandsynligt.

Vi har haft en jævn stigning i folketallet i Danmark gennem de sidste menneskealdre. I dag har vi ca. 4,5 mill. indbyggere, og de er fordelt sådan, at 1,5 mill. bor i Storkøbenhavn, 1,5 mill. i provinsbyerne, og 1,5 mill. indbyggere udgør landbefolkningen. Hvis udviklingen fortsætter som hidtil, vil vi år 2000 have 2,5 mill. indbyggere i hovedstaden, i provinsbyerne ligeledes 2,5 mill., og landbefolkningen vil være gået tilbage til ca. 1 mill. indbyggere.

Forholdet mellem landbefolkningen og bybefolkningen har over et længere tidsrum ændret sig kolossalt. I 1850 rummede byområderne $\frac{1}{5}$ af landets samlede befolkning, i dag rummer de $\frac{2}{3}$ af befolkningen, uanset at denne samtidig er blevet 3 gange så stor som i 1850. Hovedparten af landets befolkning er således allerede nu og vil i stigende grad fremover blive byboere. Forholdet mellem Storkøbenhavn og de øvrige bysamfund er derimod ret konstant. Igen-nem de sidste 100 år har disse 2 grupper, hovedstaden og købstæderne, været lige store og har i dette tidsrum hver for sig opsuget halvdelen af tilvæksten til landets bybefolkning. Denne udvikling er jo sket takket været den industrialisering, vort land har været ude i gennem de sidste menneskealdre. Derudover har landbruget været ude i en mekanisering, som har overflødiggjort en hel del arbejdskraft. I de sidste 10 år har landbrugserhvervet skubbet ca. 10 000 beskæftigede fra sig pr. år takket være mekaniseringen. Heldigvis, kan man sige, er størsteparten af disse mennesker blevet opsuget andetsteds, i byerne, og er blevet beskæftiget i byerhvervene.

Ser man på, hvor de industribeskæftigede er placeret, viser det sig, at over halvdelen af disse bor i hovedstadsområdet, altså at Storkøbenhavn industrimæssigt set er mere udviklet end det øvrige land tilsammen. Nu er det så — som også flere ærede ordførere har været inde på — man er begyndt at tale om, at denne udvikling er katastrofal og meningsløs, at København er vokset alt for meget, og at der må

gøres noget for at vende denne udvikling. Indrømmes skal det, at hovedstadens vækst skaber kolossale problemer af forskellig art, og at det på mange områder er ved at nærme sig det katastrofale.

Jeg tænker her i første række på boligproblemet: at der findes tusinder af overbefolkede lejligheder, at mange mennesker må tage til takke med det allerværste i så henseende, at kvarterer som det såkaldte „Klondyke“ i Tårnby opstår, hvor folk må bo i usunde træskure, at spekulanter udnytter boligsituationen på det groveste, at der er opstået en jordhunger uden lige; folk ønsker at skabe deres egne hjem, men der er gået uhyggelig spekulation i jordpriserne. Det hedder sig nu, at det bedre kan betale sig at dyrke københavnere end at dyrke agurker, for folk er jo snart sagt parat til at betale, hvad det skal være, for at få en plet jord at bygge på; og nu skal det ligefrem være filantropi at sælge ikke-byggemodne jordlodder til en pris af 10 000 kr. pr. stk.

Jeg tænker ligeledes på trafikproblemerne, som jo også på mange måder er ved at have nået det katastrofale.

Jeg forventer da også, at den høje regering er klar over alle disse ting og snarest vil fremkomme med forslag, der gør en ende på disse alvorlige problemer såvel for befolkningen i hovedstadsområdet som for befolkningen i andre storbyområder.

Spørgsmålet er så, om man skal erkende, at bl. a. København er ved at nå sin maksimale størrelse, og om man skal sætte ind for at bremse hovedstadsområdets udvikling eller man skal søge ved planlægning at lede den ind i fornuftige og hensigtsmæssige baner. Jeg tror, man skal gøre begge dele. Det er meget vanskeligt at bremse en storbys vækst, det er, som om en sådan udvikling næsten ikke er til at få under kontrol. Andre steder i verden har man forsøgt det og ikke alle steder med lige stort held; men givetvis kan man ved indgreb og foranstaltninger få en udvikling til at gå i en bestemt retning. Vi er da også indforstået med, at kan vi nå til en fornuftig udvikling i hovedstadsområdet, og kan vi få en langt stærkere industriudvikling i det øvrige land, vil det afgjort være til gavn for Københavns egne beboere. Vi vil finde, at en sådan udvikling vil være rigtig. Dette problem er det vel også hen-

[Arne Larsen.]

sigten at loven vil prøve på at løse, idet der i lovforslagets § 1 står, at denne lov har til formål at fremme en med henblik på markedsforholdene hensigtsmæssig erhvervslokalisering og erhvervsudvikling og at yde bistand til lokale egnsudviklingsbestræbelser. Mit parti lægger meget stor vægt på hele problemet om erhvervslokaliseringen. Vi finder, at det er det, der er det væsentligste i dette lovforslag. Det er efter min mening et yderst fornuftigt formål, men må jeg have lov til at tilføje: ikke alene med henblik på markedsforholdene, men også uanset markedsforholdene vil jeg finde en hensigtsmæssig erhvervslokalisering nødvendig og ønskelig.

Det er ganske givet uhensigtsmæssigt at koncentrere industri og erhverv i ganske få centre. Det gør det dyrere at etablere sådanne erhvervsvirksomheder, grundpriserne stigning in mente. Der kan opstå mangel på arbejdskraft, så hele omkostningsniveauet kan blive dyrt i sådanne områder. Derfor anser jeg også en fornuftig spredning for at være det mest rationelle. Derfor kan det fremsatte lovforslag i mange henseender være godt, idet det tager sigte på en spredning af kommende industri og en spredning af den industri, som står over for en større udvikling og udvidelse. Dertil kommer, at en spredning vil betyde muligheder for udnyttelse af de endnu ikke udtømte arbejdskraftressourcer, som stadig findes flere steder i landet. Betragter man arbejdsløshedsstatistikken, vil man hurtigt finde ud af, at ledigheden er mindst i hovedstaden — i 1960 2,1 pct. — og størst i Nordjylland: 9,3 pct.; derefter kommer Vestjylland med en arbejdsløshedsprocent på 7,4, Sydjylland: 5,8, Østjylland: 5, og øerne: 4. Det er selvfølgelig gennemsnitstal for hele året, og der er sikkert sæsonmæssige svingninger i disse tal; men sikkert er det, at der vitterligt er arbejdskraftreserver at hente i forskellige egne af landet.

Interessant er det også at konstatere, at ledigheden i landkommunerne er størst i Nordjylland, hvor den i 1960 var helt oppe på 15,6 pct., så her er der i alt fald et stort udbud af ledig arbejdskraft; men i det hele taget er ledigheden overalt størst i landkommunerne. Dette kommer vel af, at den overflødiggjorte arbejdskraft i landkom-

munerne for en stor dels vedkommende er unge, som søger ind til byerne, men at en del af de ældre, familieforsørgerne, ikke har så store muligheder for at slippe bort, men mere eller mindre er stavnsbundne. Her er der afgjort et alvorligt problem, som man burde se at få løst, også af menneskelige grunde; det er nedbrydende for arbejdsføre og arbejdsvillige mennesker at gå ledige i lange perioder. Må jeg i den forbindelse minde om grundlovens ord om, at det til fremme af almenvellet bør tilstræbes, at enhver arbejdsduelig borger har mulighed for at arbejde på vilkår, der betrykker hans tilværelse. Vi har stadig væk i dette land et arbejdsløshedsproblem, og alt, hvad gøres kan, må gøres for endeligt at løse det.

I de forløbne 3 år, hvor egnsudviklingsloven har virket, har man da også gjort sig mange anstrengelser for at bekæmpe ledigheden i de såkaldte arbejdsløshedsøer. Forskellige organer, regionalråd, erhvervsråd o.s.v., har været virksomme for at skabe nye industriforetagender i disse områder, og jeg vil ikke sige, at man ikke har opnået resultater; det har man. Visse steder har man været særdeles aktiv, og den indsats, der er gjort, har været af stor betydning og særdeles påskønnelsesværdig. Om resultaterne står mål med anstrengelserne, tør jeg ikke sige.

I beretningen fra egnsudviklingsrådet for året 1960-61 hedder det bl. a., at ifølge de meddelte oplysninger kan de virksomheder, der i de forløbne 3 år har opnået tilsagn om finansieringsbistand, påregnes efter gennemførelsen af de pågældende projekter at ville beskæftige i alt ca. 8 916 personer, medens virksomhederne på tidspunktet for ansøgningernes indsendelse beskæftigede sammenlagt 6 329; der er altså tale om en merbeskæftigelse på små 2 600 personer. I dag har man måske lov at sige, at den gældende lov har skaffet beskæftigelse til ca. 3 000 personer. For at opnå dette resultat har man pr. 31. august 1961 givet i alt 101 virksomheder tilsagn om finansieringsbistand for et samlet beløb af ca. 84,3 mill. kr. Man har i henhold til den gældende lov årligt kunnet stille indtil 50 mill. kr. til rådighed, men dette beløb har det altså ikke været muligt at udnytte fuldt ud. De investeringer, hvortil finansieringsbistand er tilsagt, beløber sig ifølge de forelagte pro-

[Arne Larsen.]

jekter til i alt 151,5 mill. kr., således at den i henhold til egnsudviklingsloven ydede finansieringsbistand repræsenterer ca. 55,6 pct. af de pågældende investeringsbeløb.

Jeg håber ligesom den højtærede handelsminister, at der i og med den nye lovs gennemførelse vil ske langt mere på dette felt end i de forløbne 3½ år, og at den nye lov vil skabe en masse ny aktivitet rundt omkring i landet. Fremdeles er det især i Nordjylland, Vestjylland, Sønderjylland og Maribo amt, at der rent egnsudviklingsmæssigt må sættes ind.

Jeg vil især pege på disse områder, for i Nordjylland findes den største arbejdsløshedsprocent, og her har vi menneskeligt set de største problemer. Hanstholm havns hurtige udbygning vil være af en vis betydning. Også f. eks. i Sønderjylland tror jeg at en særlig kraftig indsats vil være på sin plads. Vi har i forvejen som redskab for erhvervsudviklingen dér den sønderjyske investeringsfond, som har været af betydning, og vi har også set meget godt lokalt initiativ; men bestræbelserne må efter vor opfattelse fortsættes og forstærkes i dette område. Syd for grænsen arbejdes der ihærdigt fra tysk side med „Slesvig-Nordplanen“; de sydligt liggende større tyske byer sætter mange kræfter ind på en forstærket erhvervmæssig udvikling i området lige syd for grænsen. Også her må der modsvarende sættes ind fra dansk side og især i de vestlige amter i Sønderjylland. Folketinget har gennemført loven om Rømø havn; kunne den blive udgangspunktet for en forstærket erhvervmæssig udvikling i området, ville det være ganske godt.

I Maribo amt kan der også snart opstå større problemer. Jeg tænker bl. a. på, at der her, når de store arbejder med fugleflugtslinjen er tilendebragt, vil opstå et ledighedsproblem. Og når sukkerfabrikken i Maribo, som det er bebudet, bliver nedlagt, ja, så kan situationen her blive meget vanskelig for mange mennesker. Så ville det være godt, om man havde fået tid til at skabe basis og muligheder for nye industrier på Lolland, for til den tid vil de være meget påkrævede og ønskelige.

Som tidligere sagt synes vi, at der er meget rigtigt i det fremsatte lovforslag, men det er slet ikke tilstrækkeligt til at sikre en

spredning af industrierne, ikke nok til at hidføre et nyt industrielt klima i de egne af landet, hvor der ikke af sig selv er vokset noget frem. Vi må have langt mere vidtgående foranstaltninger, og vi må fremfor alt have en landsplanlægning, således som andre ærede ordførere også har været inde på; vi må have en koordinering af alle kræfter for at fremme lovens formål. Der er så mange store problemer, der må løses sideordnet med løsningen af de i loven nævnte. Der peges da også flere steder i lovforslagets tekst og bemærkninger på, at noget sådant er påkrævet.

For at fremme en hensigtsmæssig industrilokalisering må man for det første gøre sig klart, hvor man vil have denne industrilokalisering, om man vil skabe nye og større sammenhængende industriregioner, og hvordan man vil fremme en sådan udvikling. Her melder sig f. eks. spørgsmålet om trafikinvesteringerne, som jo er så aktuelt. Hvordan skal dette løses? Hvor skal motor- og hovedvejene placeres for at fremme industrilokaliseringen? Disse spørgsmål hænger efter min opfattelse nøje sammen. Når vi vil fremme industrilokaliseringen i bestemte egne, må vi jo også løse spørgsmålet om boliger til de beskæftigede; der må fremskaffes jord såvel til erhvervs- som til boligbyggeri. Hvordan fremskaffes denne jord? Med den nuværende spekulation i jord er det et alvorligt spørgsmål. Der er fremsat mange tanker om dette problem. De sidste på dette område går ud på, at man måske burde frede al Danmarks jord, og såfremt den sine steder ønskes udnyttet til andet formål, end den i øjeblikket udnyttes til, skal der tilladelse hertil. Man kan vel også løse spørgsmålet ved simpelt hen at sige, at samfundet i alle by- og industriudviklingsområder har forkøbsret til denne jord til vurderingspris. En stopper for jordspekulationen må der i hvert fald til, såfremt alt dette, som vi i dag beskæftiger os med, ikke skal blive alt for urimelig dyrt.

Her vil jeg da også håbe at landets kommuner vil være særdeles aktive og udnytte lovens § 9, hvor der jo gives adgang til lån til opførelse af erhvervsejendomme og til køb af jord. Her er der altså mulighed for at kunne yde en aktiv indsats, og man må håbe, kommunerne vil udnytte denne mulighed. Nogle kommuner, især bykommunerne, har

[Arne Larsen.]

gjort meget i så henseende ved at stille især byggemodne grunde til rådighed for erhvervsvirksomheder. Man kan nævne byer som Grenå og andre, som derved har fået megen beskæftigelse til deres arbejdere. Mange andre byer kunne sikkert opnå tilsvarende resultater.

Regeringen har den 8. maj 1960 nedsat et såkaldt landsplanlægningsudvalg. Det er jo godt, at der er ved at ske noget, men jeg synes, at dette landsplanlægningsudvalg burde legaliseres, også ved at man i denne lov skriver et par ord om, at egnsudviklingsrådet i sin administration af loven bør have den nøjeste kontakt med dette organ, så man er sikker på, at det, der sker fra egnsudviklingsrådets side, er i overensstemmelse med de planer, der udarbejdes af landsplanlægningsudvalget.

Som jeg sagde før: mange ting vil gribe ind i hinanden, vejudbygning, jernbanernes modernisering, brobygningsproblemer, havneudbygning, anlæg af flyvepladser, kraftværkudbygning, decentralisering af statsinstitutioner og undervisningsanstalter o. s. v. o. s. v., alt det, der vil få betydning i de kommende år for hele vort lands udvikling, og her må der samordning til.

Det er kortelig mit partis stilling til de rejste problemer. Vi er som sagt velvillig indstillet over for lovforslaget og vil gerne være med til dets gennemførelse, selv om vi ikke tror, at denne lov klarer alle de problemer, der foreligger med hensyn til vort lands fortsatte udvikling i erhvervsmæssig henseende. Vi ser lovforslaget som et skridt i den rigtige retning og tilsiger sagligt arbejde til dets fremme.

Rimstad: Jeg har en gang før ved dette høje tings genoptagelse af et lovgivningsarbejde, der tidligere har været behandlet og vedtaget, måttet stille mig det spørgsmål: hvilken stilling ville dit parti have taget, hvis det havde været repræsenteret i tinget dengang? Også her har vi, for at skaffe os overblik over dette forslag til en

egnsudviklingslov, studeret fortiden, og jeg kan efter dette studium med sikkerhed sige, at såfremt vi dengang havde været til stede her i salen, havde vi stemt imod denne lovgivning. Jeg skal med den højtærede formands tilladelse komme med et citat fra venstres daværende ordfører hr. Lorentzens indlæg ved første behandling af lovforslaget til en egnsudviklingslov; dér sagde det ærede medlem ifølge Folketingstidende 1957-58 sp. 4644:

„Men lovforslaget kan for det tredje komme til at danne grundlag for en begyndende socialisering af erhvervslivet og industrien. Ja, man smiler, men hvis dette lovforslag gennemføres og man hvert år har flertal i finansudvalget, er det ganske betragtelige beløb, der kan lodes ud på den måde. Vi er bange for dette lovforslag, og vi må blankt afvise enhver forhandling om det på det foreliggende grundlag.“

Vort parti er helt enig heri. Den første egnsudviklingslov har dannet dette af venstre tidligere frygtede grundlag. Det fremgår kun alt for tydeligt af den her foreslåede udvidelse af loven, og vi afviser derfor af principielle grunde forslaget.

Hvis vi skal indlade os på at drøfte egnsudviklingslovgivningen, skal det ikke være ud fra betragtninger om muligheden for at kunne medvirke til at socialisere erhvervslivet, men det skal være med det mål for øje at decentralisere den industri og det erhvervsliv, som i dag i alt for stort et omfang har samlet sig om hovedstaden. Kan der skabes enighed om at understøtte bestræbelserne for en sådan decentralisering, uden at staten og statens penge indblandes i de enkelte virksomheders drift, er vi parat til at medvirke, ellers ikke; for kun ud fra det synspunkt er det velbegrundet, at man søger at koordinere egnsudviklingsbestræbelserne med forsøg på at gennemføre en egentlig landsplanlægning, en landsplanlægning, hvor bl. a. de kommunale investeringer fastlægges ud fra videregående hensyn end snævre kortsigtede kommunale

[Rimstad.]

interesser. Det vil altid være af værdi for industrien, hvis industriel og kommunal investering i videst muligt omfang kan koordineres.

En landsplanlægning er altså ønskelig, forudsat at denne planlægning består i et samarbejde mellem erhvervsliv og myndigheder, og forudsat at formålet med planlægningen er at skabe den mest effektive udnyttelse af produktionsapparatet, uden at virksomhederne kommer i økonomisk og driftsmæssig afhængighed af stat eller kommuner. Lovforslaget kan derfor alene bedømmes ud fra, i hvilket omfang disse forudsætninger opfyldes.

Den højtærede minister nævnedes i sin tale behovet for at placere virksomheder i egnsudviklingsområderne, således at den resterende arbejdskraftreserve kan inddrages i produktionen. Han taler om en strukturel arbejdsløshed, der utvivlsomt vil vise sig igen, hvis konjunkturerne vender, med mindre man i tide skaber industri på stedet, siger den højtærede minister. Det ville i denne forbindelse være ganske overordentlig interessant at vide, hvilke konjunkturfaste industrier det er man søger at skabe i egnsudviklingsområderne. Jeg tror, at den øvrige danske industri gerne ville lære lidt af ministeren herom. Jeg er bange for, at der ved statsetablering af industri i egnsudviklingsområderne blot medfølger en pligt for staten til at holde liv i disse virksomheder, selv hvis det i en konjunkturedgang viser sig, at de ikke er konkurrencedygtige.

Den højtærede minister ønsker at ophæve loven af 4. april 1960 om lån og garantier til visse erhvervsvirksomheder. Vi er modstandere af denne lovgivning, og vi vil kun græde tørre tårer, om den falder bort; men den højtærede ministers mening er naturligvis at indarbejde principperne fra denne lov i egnsudviklingsloven, og her må det vist i meget høj grad blive spørgsmålet, om man ikke kommer fra asken i ilden. I så fald vil det nok blive principperne fra egnsudviklingsgarantierne, der vil blive anvendt, også når det drejer sig om industrier i hovedstadsområdet. I de gældende love for egnsudvikling og særlige industrilån har man hidtil regnet med følgende årlige beløb: egnsudviklingslån 50 mill. kr.,

industrilån 10 mill. kr., i alt altså 60 mill. kr. Dette beløb foreslås nu forhøjet til 100 mill. kr., og når man tager i betragtning, at egnsudviklingen sidste år kun anvendte 31 mill. kr. og i de sidste tre år tilsammen 84 mill. kr., forstår man ikke rigtig baggrunden for denne forhøjelse til de 100 mill. kr. om året, for det har da ikke skortet på propaganda for anvendelse af de bevilgede penge.

Skal der overhovedet bare være en spinkel chance for en samfundsmæssig interesse i at slå ind på den af den højtærede handelsminister foreslåede vej, bør det være sådan, at alle eksisterende lånemuligheder skal være udtømt, før man kan opnå garanti eller lån under den nye lov, men man har eksempler på, at tilsagn om lån fra eksisterende finansieringsinstitutter ikke er udnyttet, fordi det har været muligt at opnå lavere forrentede egnsudviklingslån.

Ligeledes må det uheldige forhold understreges, at den industri, der på grund af soliditet har lånemuligheder gennem de normale kilder, må betale markedsrenten for sit lån, medens de mindre udviklede og mindre solide virksomheder, der er så heldige at opnå statsstøtte, nyder rentebeskyttelse i kraft af lån med statsgaranti.

Også bestemmelserne i lovforslagets kapitel IV er der grund til at sætte et stort spørgsmålstegn ved. Her gælder først og fremmest de samme betænkeligheder som ved de hidtidige egnsudviklingsbestræbelser, nemlig at man ved at lægge for kraftig vægt på egnsudviklingssynspunkterne kan komme til at modvirke den fra et samlet synspunkt mest rationelle placering af erhvervslivet. Afgørende i så henseende vil i dette tilfælde netop administrationen være, og i denne forbindelse må den risiko fremhæves, som ligger i bestemmelsen i § 9 om kommunernes adgang til at erhverve industriarealer og opføre erhvervsjendomme med statslån. Ganske vist fordes der her godkendelse af planerne fra statens side, men der synes ingen sikkerhed at være for, at kommunerne i forvejen sikrer sig erhvervslivets medvirken ved planernes udformning.

Ud fra principielle synspunkter ønsker mit parti ikke at medvirke til dette lovgivningsarbejdes gennemførelse. Men af det fremførte vil det også fremgå, at vi heller ikke er i stand til at komplimentere den

[Rimstad.]

højtærede handelsminister for hans præstation her.

Jeg vil gerne slutte med et beskedent og måske mere privat hjertesuk. Det er ikke min opfattelse, at tidspunktet i dag er det rigtige til for en radikal minister at stille sig bag en så eksperimenterende, socialiserende lovgivning som den her foreliggende. Men den, der lever, får se.

Handelsministeren (Bawnsgaard): Jeg takker de ordførere, der har givet udtryk — jeg må måske sige det på den måde — enten for velvilje over for det fremsatte lovforslag eller dog i hvert fald for vilje til at gå ind i et forsøg på at løse og klarlægge nogle af de eksisterende problemer.

Det har for mig ved fremsættelsen af dette lovforslag været hensigten, at man skulle kunne fremme det, som jeg føler mig overbevist om ikke alene i forvejen har været, men i stigende grad vil blive nødvendigt i den kommende tid, nemlig et samarbejde mellem stat og erhverv om den omstilling til det moderne industrisamfund, som også vort land skal igennem, og hvor vi jo ikke ligefrem kan gøre os til af, at vi er foran de lande, med hvem vi nu skal ind i stærk konkurrence.

Hvis dansk industri skal kunne klare denne konkurrence, skal man både tage hensyn til de former, hvorunder man vil møde konkurrencen, og til de vilkår, der er givet dansk erhvervsliv for at klare omstillingen. Jeg er personlig af den opfattelse, at dansk industri på de områder, hvor den ikke vil kunne udnytte masseproduktionen i konkurrencen — og det vil være på de fleste områder — i mange tilfælde vil kunne udnytte den tradition, vi har herhjemme, for håndværksmæssig kvalitet, vel at mærke, hvis man evner at omstille denne kvalitet til den moderne tids produktionsform. Jeg tror, at det vil forudsætte, at en række eksisterende håndværksvirksomheder skal omstille sig til at være følgeindustrier, underleverandører, hvad man vil, til større industrivirksomheder.

Jeg tror, at det er en omstilling, som vil kræve en betydelig indsats. Her vil man komme ud for, at den enkelte ikke selv kapitalmæssigt magter det, eller at man i de lokale pengeinstitutter i adskillige til-

fælde ud fra almindelige bankmæssige hensyn kan sige, at der ikke på forhånd er ydet den garanti, der er nødvendig. Men at mene at det danske samfund under hensyn til dette skulle afstå fra at foretage denne omstilling, ville i sandhed efter min bedømmelse være en letsindig indstilling.

Jeg tror, at det bliver nødvendigt også at gøre sig klart, at der vel nu og da vil opstå muligheder for udvikling af industrier i områder, hvor der i forvejen ikke er sådanne, men hvor der er plads og arbejdskraft til at udvikle en industri.

Jeg føler mig også overbevist om, at der i disse tilfælde nu og da vil opstå eksempler på, at man ikke har mulighed for ad traditionel vej at skabe den fornødne finansiering, men af den grund at afstå fra at foretage den omstilling og den udbygning, som er nødvendig, ville i sandhed være udtryk for en letsindig indstilling fra det danske samfunds side. Det er de principper, jeg har villet lægge til grund for denne lovgivning, og når man fra visse sider er utilfreds med det og har villet antyde, at jeg måske ikke skulle stå helhertet bag lovforslaget, vil jeg sige så stærkt, som jeg kan, at man bliver nødt til at tage denne lov som et udtryk for, hvad jeg vil i disse henseender. Den dækker stort set min indstilling, og det er ud fra denne indstilling, jeg er villig til at gå i forhandling og meget gerne tager imod belæring og oplysninger på punkter, hvor jeg måske i forvejen ikke skulle have tilstrækkelig viden og erfaring.

Ikke alle ærede ordførere har tilsyneladende haft vilje til at forstå den indstilling, der ligger bag. Det ærede medlem hr. Henry Christensen beklagede meget stærkt — sådan opfattede jeg det ærede medlem — at man var drejet så stærkt væk fra det egnsudviklingsprægede i denne lov. Ja, hvis man overhovedet skulle gå ind i en diskussion med det ærede medlem, så må man jo nok falde i nogen forundring over, at netop det ærede medlem beklager, at det egnsudviklingsprægede er trådt i baggrunden. Vi har jo haft lejlighed til også i dag at stifte bekendtskab med den indstilling, der var venstres, da egnsudviklingsloven var til behandling her i 1958. Jeg ved ikke, om man skulle tage det som udtryk for, at det ærede medlem har ændret indstilling, men så vil det jo heller ikke være den første gang,

[Handelsministeren.]

at det ærede medlem er bagefter i en omstilling.

Jeg er meget ked af at måtte sige, at jeg ikke — selv om jeg lyttede meget nøje til det ærede medlems tale — kunne finde nogen forståelse for, hvad det egentlig er, denne lov tager sigte på. Det kan skyldes manglende vilje hos det ærede medlem, men endnu mere beklageligt er det, at det heller ikke var muligt at finde nogen som helst næring til en opfattelse af, at det ærede medlem skulle have forstået hele problemkomplekset omkring Danmarks omstilling til industrisamfund, og det er jo beklageligt. Jeg har den opfattelse, at det ærede medlem med sin tale har åbenbaret en total mangel på enten forståelse af eller vilje til forståelse af, hvad det er for en omstilling, hvad det er for en udvikling, dansk erhvervsliv står over for.

Det er blevet fremført, at der i den hidtidige administration af loven om egnsudvikling også nu og da var givet støtte til foretagender, hvor man ikke kunne sige at det var det egnsudviklingsmæssige, der havde været det første formål, idet der var givet støtte til allerede eksisterende virksomheder eller i et enkelt tilfælde til ny start af virksomheder i et område, der ikke hørte til de egentlig udviklingshæmmede. Ja, det er rigtigt, men det er ikke dermed sagt, at det ikke har været egnsudviklingsfremmende. Når man til en virksomhed i Køge yder støtte gennem garanti fra egnsudviklingsloven og denne støtte betyder, at man kan udnytte de materialer, der hidtil er gået tabt i de lolland-falsterske skove, har det været en særdeles grundig belæring om, hvordan man i en virksomhed i Køge kan hjælpe udviklingen i et område, som mange ærede ordførere rigtigt har fremhævet som et af de områder, hvor man trænger til egnsudvikling, nemlig Maribo amt.

Nu har vi for nylig talt om en virksomhed på Fyn, som skal udnytte de materialer, der hidtil ikke er udnyttet i de syd- og sønderjyske skove. Det er i virkeligheden det samme. Det er ikke altid bare et spørgsmål om selve virksomhedens placering, men nok så meget, om den i sin nye produktion giver mulighed for enten bevarelse eller nyskabelse af beskæftigelse i de områder, hvor det

er hensigtsmæssigt ud fra et egnsudviklings-synspunkt.

Jeg tror altså, man i sin vurdering af den linje, der følges, skal prøve at foretage en sammenstilling af følgevirkningerne, der måske bliver sat i gang i andre dele af landet.

Må jeg sige til det ærede medlem hr. Henry Christensen, som drog denne tilstand frem, at vi skulle have givet sådanne tilsagn — og jeg bekræftede, at det har vi gjort, og det mener jeg vil være særdeles fornuftigt at gøre i fremtiden — at jeg synes, det ærede medlem skulle have sparet sig, af hensyn til sagligheden, to bemærkninger. Tror det ærede medlem ærlig talt, at det er klogt at gå ind i diskussionen om Danmarks erhvervsfremtid — en lille bitte del af den, en meget lille del — ved at sige, at dette forslag burde hedde noget i retning af forslag til lov om favorisering af nogle på bekostning af andre? Tror det ærede medlem ærlig talt, at denne indstilling er klog? Tror det ærede medlem, at den slags flotte bemærkninger står sig, når det ærede medlem på et eller andet tidspunkt skal til at beskæftige sig med omstillingen, der skal finde sted i landbruget? Tror det ærede medlem, at den klares helt, uden at det offentlige interesserer sig for den? Det ærede medlem har i hvert tilfælde tidligere lagt nogen forståelse for dagen på dette område.

Og hvad tror det ærede medlem det skal gavne det saglige, at det ærede medlem siger, at man har en fornemmelse af, at man med dette vil fremme projektageriet? Jeg tror, det ærede medlem skulle have gjort en pause i sin talestrøm nu og da og så måske have givet sig tid til at læse egnsudviklingsrådets beretning. Havde han gjort det, eller har han gjort det, beder jeg om en dokumentation af, at projektageriet er blevet fremmet. Hvor er der en eneste gang givet støtte til det, man kalder projektageri? Hvor er der i det hele taget givet støtte til noget, der ikke ud fra en sund forhåndsvurdering kan kaldes berettiget? Det findes selvfølgelig ikke, og jeg synes ikke, man skal bedømme det efter min mening nyttige og gavnlige arbejde, der er udført ud fra de forudsætninger, som folketinget har givet de pågældende i egnsudviklingsrådet, på denne måde. Jeg synes ikke, man skal bringe

[Handelsministeren.]

diskussionen om deres arbejde ned på dette plan.

Det ærede medlem hr. Knud Thomsen var vel kritisk i sine bemærkninger, men det var oprigtig talt befriende at høre den urbane, og jeg synes stærkt saglige tone, det ærede medlem i modsætning til det ærede medlem hr. Henry Christensen anvendte i denne sag. Det giver mig håb om, at vi i udvalgsarbejdet kan få kulegravet nogle af de problemer, som dette lovforslag berører, og det giver mig også håb om, at jeg måske kan få belæring på nogle af de områder, hvor jeg enten mangler erfaring eller måske ikke har vurderet situationen helt rigtigt. Jeg er glad for det, når man kan gå til udvalgsarbejdet med den indstilling.

Der er et par ting, jeg gerne vil sige til det ærede medlem hr. Knud Thomsen. Det ærede medlem spørger: i sådanne tilfælde, hvor man ikke har kunnet opnå banklån, selv om der er givet statsgaranti, er det da rigtigt at gå ind på tanken om statslån? Principielt er jeg ikke uenig med det ærede medlem, og det fremgår, synes jeg, også af selve lovens affattelse, hvorefter statslån bør være den rene undtagelse. Men jeg vil ikke afvise, at der kan være områder, som er fattige på erhvervsvirksomheder, og hvor som følge deraf også de pågældende egne pengeinstitutter er relativt kapitalfattige. Jeg vil ikke afvise, at der kan komme en situation, hvor man ikke skal lade et projekt falde, fordi det ikke har kunnet opnå banklån i den pågældende egn — og det vil jo ikke være let at gå hen i en anden egn og få støtte til et projekt. Jeg kunne godt tænke mig, at vi måske vil opleve situationer, hvor vor sydligste landsdel, Sønderjylland, kunne få brug for denne mulighed.

Jeg kan heller ikke være enig med det ærede medlem, når han siger, at markedsforhold og egnsudvikling intet har med hinanden at gøre. Jeg tror tværtimod, vi må erkende, at markedsudviklingen kan få betydelig indflydelse på vore hjemlige egnsudviklingsproblemer, og det falder da også nøje i tråd med, at det ærede medlems partifælle, det ærede medlem hr. Thestrup, har gjort sig til talsmand for at fremme projekter i Jylland og projektet om en Store-Bæltsbro, alt sammen som led i en større

landsplanlægning og med henvisning til behovet for dette som stærkt og som hastende på grund af markedsudviklingen. Og jeg må sige, at jeg tror, det er rigtigt at regne med, at også i de områder, som lovforslaget beskæftiger sig med, vor erhvervsudvikling, kan det i allerhøjeste grad nu og da vise sig nødvendigt at tage hensyn til markedsudviklingen.

Det ærede medlem sagde, at man skulle ikke så stærkt fra statens side dirigere udviklingen i erhvervslivet med hensyn til, hvad der skal falde, og hvad der skal stå af erhvervsvirksomheder. Der er jeg ubetinget enig med det ærede medlem. Det skal man ikke fra statens side, og jeg ville være modstander af en lovgivning, der bidrog til at bevare virksomheder, som ikke i en naturlig og fri udvikling kunne bestå. Men hvis det ærede medlem rigtigt vurderer det, så tror jeg også det ærede medlem vil være enig med mig i, at det kan man ikke sige at denne lovgivning gør. Jeg vil gerne understrege, at der i denne lov ikke er mulighed for at yde driftsgaranti til virksomheder. Hvis man gik ind på denne tanke om driftsgaranti, giver jeg det ærede medlem ret i, at så kunne man falde for fristelsen til at animere virksomheder, der ellers ikke kunne bestå.

Det ærede medlem sagde, at det var måske et spørgsmål, om det var rigtigt at kalde loven lov om egnsudvikling m. v. Ja, for mig er titlen ikke alfa og omega; det finder vi nok ud af, hvis det skulle være afgørende. Men jeg vil gerne sige, at det kan være et problem, om det er egnsudviklingen, der er det mest fremtrædende i lovforslaget, hvis vi virkelig tror på, at kap. IV får den store betydning. Det drejer sig jo om hjælp til kommunerne til erhvervelse af industriarealer og i særlige tilfælde også til opførelse af industriejendomme, og det tager jo netop sigte på den egentlige egnsudvikling, så det er jo et spørgsmål, hvad der er det mest dominerende i loven. Men nuvel, det er ikke for mig så afgørende; det afgørende for mig er, at man vil gå ind i en diskussion om det, der virkelig ligger bagved, og som for mig er noget fundamentalt for forståelsen af den udvikling henimod et industrisamfund, som vi nødvendigvis skal gennemleve.

Jeg vil gerne sige med hensyn til pro-

[Handelsministeren.]

blemet om kommunernes adgang til lån til opførelse af industriejendomme, at jeg ser dette problem, som det ærede medlem hr. Knud Thomsen gjorde rede for, og jeg har heller ikke på forhånd været blind for, at der netop på dette område vil være adskillige ting at få belyst gennem udvalgsarbejdet. Jeg vil kun sige, at jeg har ikke netop tænkt, at det var større industriforetagender, man ad denne vej skulle hjælpe til lokaler, men at det fortrinsvis skulle være små og i visse tilfælde mellemstore industrivirksomheder. Jeg tænker jo her igen i ganske særlig grad på den omstilling til følgeindustrier, som jeg tror vil være en betydelig stimulans for mange af vore håndværksvirksomheder, og som jeg tror vil bidrage til, at vi kommer godt ind i den industrikonkurrence, vi skal ind i. Jeg tror, mange af disse følgeindustrier ville kunne få gavn af sådanne industriejendomme, og jeg vil ikke være utilbøjelig til at tro, at der netop i de egnsudviklingsfattige områder vil være et behov, som man måske naturligt kan få til at passe ind i udviklingen netop dér, hvor man har håndværkere, men ikke industrien. Jeg er ikke utilbøjelig til at tro, at der her måske alligevel ligger noget ganske særlig hensigtsmæssigt for de uudviklede områder.

Jeg kan også sige til det ærede medlem, at ved den hidtidige administration af loven har man altid forsøgt at tage de videst mulige hensyn til de specielle industriproblemer, der vil rejse sig. Jeg kan f. eks. nævne det, som det ærede medlem drog frem med hensyn til vandproblemerne. I et projekt, der lige har været til behandling i egnsudviklingsrådet, og som jeg har haft til gennemsyn, blev der netop stillet som betingelse for, at egnsudviklingsrådet ville gå ind i en eventuel garanti, at kommunen på forhånd sikrede uden ekstra udgift for den pågældende virksomhed, at de tilstrækkelige vandforsyninger og afløbsforhold ville være i orden. Man har altså, så vidt jeg kan bedømme det, bestræbt sig på — og jeg synes med held — at tage alle de nødvendige industrihensyn, og det er netop det, der er så nødvendigt, når man i de egnsudviklingsfattige områder skal tilpasse sig denne instrumentaltitet, for al den slags kender man ikke på forhånd til ude i de

lokale områder, og jeg synes, at selve den tanke, at man har en rådgivende virksomhed også fra egnsudviklingsrådets side vil være værdifuld både for kommunen og for den enkelte virksomhed i sådanne egne, hvor man ikke har de nødvendige erfaringer.

Ja, jeg har så ikke meget mere at sige. Det ærede medlem hr. Rimstad sagde, at han ved at læse behandlingen af forslaget fra 1958 føler sig overbevist om, at de uafhængige ville have stemt imod, hvis de havde været i folketinget i 1958. Jeg kan kun over for det ærede medlem sige, at det føler jeg mig også overbevist om.

Det ærede medlem sagde, at man taler om statsetablering. Ja, hvad skal man gøre ved folk, der taler om statsetablering, når denne er et bidrag til at hjælpe den private etablering? Der er jo ikke meget at gøre i den slags tilfælde. Man må jo så lade såvel det ærede medlem som andre misbruge, misanvende loven, som man vil, i sin agitation. Vi andre må nøjes med at sige, at man taler om noget, som intet har med den foreliggende ting at gøre og intet har med det saglige at gøre.

Det ærede medlem ville gerne sammen med den øvrige industri have belæring af mig, forstod jeg, men det ærede medlem synes ikke rigtig at have forstået, at dette at lære også forudsætter både evne og vilje hos modtageren til at tage ved lære; det synes det ærede medlem ikke at være villig til, og så er der jo ikke noget at gøre. Og når det ærede medlem ikke kan komplimentere mig for lovforslaget, må jeg prøve at klare mig uden denne kompliment. Jeg har en vis forudelse om, at jeg kan bestå den prøve.

Jeg vil sige til det ærede medlem hr. Arne Larsen, at jeg var enig med det ærede medlem i, at denne lov ikke klarer tilnærmelsesvis alle vore problemer; den klarer en lille, men vigtig del af de problemer, vi står over for at skulle løse.

Henry Christensen: Det undrer mig noget, at den højtærede handelsminister fremfor at gå ind i en drøftelse af de indvendinger, der var gjort imod forslaget, mente at måtte klare sig med at uddele karakterer til nogle af deltagerne i debatten. Jeg tror, at man ved en drøftelse fremover af alle problemerne i forbindelse med markedsforholdene måske kunne have brug for en anden indstilling

[Henry Christensen.]

både hos den højtærede handelsminister og hos alle dem, der får et betydeligt ansvar og betydelige opgaver at løse ved tilrettelægningsen af Danmarks forhold og vilkår, herunder også omstillingen og tilpasningen til de nye markedsforhold i Europa.

Jeg tror i øvrigt også, at den højtærede handelsminister ganske må have misforstået situationen, når han har den opfattelse, at der skulle eksistere en total mangel på forståelse — sådan udtrykte ministeren sig — over for hele problemstillingen omkring den industrielle tilpasning til de nye markedsforhold. Mon dog ikke det, højtærede minister, var en noget for flot bemærkning? Ville det ikke klæde ministeren, om han i stedet for ydede sit bidrag til at få en fornuftig drøftelse af de problemer, der foreligger her? Jeg er tværtimod tilbøjelig til at tro, at der mange steder eksisterer en endda overmåde stor forståelse for en lang række af de problemkomplekser, som dansk industri i tilpasningen til de nye markedsforhold vil blive stillet over for, og jeg tror ikke, vi skal vurdere den omstændighed, at der kan være forskellige opfattelser af, hvilke midler der skal tages i anvendelse, som udtryk for, at så er den ene fuldstændig blottet for forståelse, medens den anden, den højtærede minister, skal være i stand til at erklære, at han er omtrent den eneste, der har forstået det helt og fuldt.

Det, jeg gjorde gældende om denne side af diskussionen, var jo nemlig, at selvfølgelig er der mange og meget store omstillingsprocesser i henseende til at udvikle og tilpasse danske industrielle virksomheder, så de kan klare sig i den ny konkurrence, de under ændrede vilkår bliver stillet over for. Men spørgsmålet er, om man ved at gå den her foreslåede vej, nemlig at lade staten garantere og derved — og det er jo ikke bare et postulat, det er dog en saglig betragtning — favorisere nogle på andres bekostning, har nogen som helst sikkerhed eller sandsynlighed for, at vi så i særlig grad søger fremmet de tilpasningsproblemer, der er, på bedste måde. Jeg gjorde gældende, at baggrunden for disse spørgsmål er, at vi har en desværre alt for beskedne investeringsmængde til rådighed i øjeblikket. Det allerbedste, vi kunne gøre, var måske at sætte kræfterne stærkere ind på at øge den

samlede investeringsmængde. Men vi har altså som udgangspunkt for vore drøftelser her en konstant mængde, der er til rådighed. Det, som forslaget her vil bevirke, er alene, at staten ved at gå ind som garant vil komme til at sikre nogle, der ellers ikke ville have fået disse lån, på andres bekostning. Man kan vel med rimelighed og med rette rejse det spørgsmål, ud fra hvilken sikker begrundelse vi kan tilslutte os den betragtning, at det altid vil føre til, at vi gennem egnsudviklingsrådet og statsapparatet får midlerne anvendt på steder, hvor de gør større nytte, end om de går gennem de almindelige kanaler, hvor de jo fremdeles efterspørges af den ene virksomhed efter den anden til præcis de samme formål, som er opregnet i loven. Jeg har gerne villet understrege dette endnu engang, for at der ikke skal blive for meget skævhed i debatten. Jeg tror, vi står os ved her mere fordomsfrit at lytte til hinanden og ikke prøve at give karakter, som den højtærede handelsminister ville gøre det på den kategoriske måde.

Jeg har bare en enkelt bemærkning i denne sammenhæng til det ærede medlem hr. Kirkegaard, der erklærede, at han var ganske uenig i, at det, at nogle opnåede fordele gennem garanti, måtte ske på andres bekostning. Jo, sådan må det være, medmindre det kan påvises, at denne lov vil bevirke, at der bliver flere midler til rådighed. Det tror jeg desværre ikke det ærede medlem kan, men det er det, vi måske i særlig grad havde brug for at samle en del af vore politiske kræfter om netop som middel til at løse tilpasningsproblemet.

Knud Thomsen: Jeg må jo sige tak for den højtærede handelsministers smukke ord til mig om den måde, hvorpå jeg var kommet med mit indlæg. Ny, som jeg er i det høje ting, har jeg kun forsøgt bedst muligt at tilegne mig den tone, der normalt hersker i den konservative gruppe. Det glæder mig, hvis det er lykkedes mig.

Jeg vil kun komme med ganske enkelte bemærkninger. Den højtærede handelsminister omtalte netop en glimrende udnyttelse af Lollands træaffald, der i Køge finder sted i kraft af egnsudviklingsloven. Jeg kender meget lidt til den pågældende virksomhed, men kender noget mere til forholdene i

[Knud Thomsen.]

Køges nærhed, hvor jeg selv har den fornøjelse at være direktør for en virksomhed, og jeg ved, at beskæftigelsesforholdene har ændret sig således, at vor eksport i høj grad hæmmes i store perioder af året på grund af manglende arbejdskraft. Der ser man, hvor udviklede forholdene kan være; det, der er godt det ene sted, skader det andet sted.

Jeg vil gerne korrigere en misforståelse, der øjensynlig er opstået. Jeg har ikke sat markedsforholdene i relation til egnsudvikling, men til erhvervsplacering, hvilket er noget andet; jeg vil tro, at den højtærede minister og jeg kan være enige om, at det gør en lille forskel.

Med hensyn til § 7 kan jeg godt se det ærgerlige i, at et tilsagn om finansieringsbistand fra staten ikke kan udnyttes på grund af pengemarkedets forhold i et samfund, hvor alle ydre forhold er til stede. Hvor man mener at et projekt kan og bør gennemføres, foreslås da muligheden for statslån reserveret. Jeg må finde den udvikling uheldig, og jeg må finde den dobbelt uheldig, når staten i sin lånepolitik holder en rentefod, som er ude af balance med den rentefod, staten gennem sin øvrige politik selv har skabt i landet. Det skaber nemlig en usund efterspørgsel efter statslån, og det er det, vi fra vor side i så høj grad er modstandere af.

Derudover vil jeg sige, at jeg også har givet udtryk for, at en rådgivende virksomhed finder vi fra vor side i høj grad ønskelig.

Endelig vil jeg sige til den højtærede handelsminister, at jeg ligesom han synes, vi skal vente med navnet på loven, til vi er færdig med udvalgsbehandlingen; så er det muligt, at vi kan finde det rigtige navn til sidst.

Rimstad: Til den højtærede handelsminister vil jeg sige følgende: det afgørende er, at den optimisme, hvormed ministeren omtalte den danske industris muligheder fremover, f. eks. under fællesmarkedets vilkår, ikke deles af mig under de vilkår, den højtærede minister byder på. Selvfølgelig skal vi ikke afstå fra at smøge ærmerne op og begynde den omlægning, som vi alle anser for fornøden; men midlerne hertil er vi ganske uenige om. Vi ønsker som den eneste

rigtige og naturlige løsning at forøge den private opsparing, således at tilstrækkelig investeringskapital kan tilvejebringes. Den højtærede minister ønsker at opkræve skatter og dele disse ud som tilskud til omlægningen. Her går skillevejen mellem den borgerlige opfattelse og socialismen. Jeg har med dette lovforslag i hånden konstateret, at den højtærede minister i hvert fald ikke befinder sig på den borgerlige side af skillelinjen.

Handelsministeren (Baunsgaard): Jeg vil gerne sige til det ærede medlem hr. Rimstad, at hvis han skal drage skillelinjen, tror jeg aldrig vi kommer til at stå på samme side. Men lad det være.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen sagde, at jeg skulle indstille mig på en saglig drøftelse. Jeg vil gerne sige til det ærede medlem, at hvis han under denne debats forløb har ændret indstilling og selv er villig til det, vil han altid finde mig hjemme.

Dernæst sagde det ærede medlem, at investeringsmængden er for lille; det er jeg enig med det ærede medlem i; men hvad jeg ikke synes er rimeligt, er at forsøge på at stille dette lovforslag op, som om det afgørende øvede indflydelse på investeringsfordelingen her i landet. Det er det alt for beskedent til. De samlede investeringer her i landet beløb sig i 1960 til over 11 milliarder kr. I 1961 anvendte industrien til sine egne investeringer over 1½ milliard kr., altså over 1 500 mill. kr. Så kan man ikke komme og sige, at dette lovforslag vil afgørende dirigere investeringerne i erhvervslivet, når det kun beskæftiger sig med investeringer i industrien på omkring 100 mill. kr.

Når man så siger, om ikke dette spring fra de hidtidige 65 mill. kr. til de 100 mill. kr. er meget, så kommer det an på, hvilket sammenligningsgrundlag man har. Tager man igen sammenligningsgrundlaget i industriens egne investeringer, er disse mere end fordoblet siden loven af 1958, og det viser altså, at det, at vi nu går fra 65 mill. kr. til 100 mill. kr., ikke giver forholdsvis den samme indflydelse som i 1958.

Jeg er enig med det ærede medlem hr. Knud Thomsen i, at arbejdskraftens fordelning altid vil ramme vilkårligt og kan gøre ondt visse steder, og desværre må man sige,

[Handelsministeren.]

at mangel på arbejdskraft har gjort sig gældende i meget store dele af landet. Det vigtige må vel være, at der nu — sådan har jeg forstået det — til en vis grad igen er den arbejdskraft til rådighed i Køge, som den fabrik, vi særlig har omtalt, henvender sig til, nemlig ufaglærte. Så har vi samtidig fået bevaret en beskæftigelse for Maribo amt, som vi ikke havde fået bevaret uden dette initiativ. Men det er kun et eksempel på, at på længere sigt kunne dette også være den rigtige vej.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Peter Nielsen: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere at foretage i dette møde.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 19. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

1) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om økonomisk samordning.

2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*

Forslag til lov om egnsudvikling m. v.

3) *Tredje behandling af:*

Forslag til lov om læreruddannelsen på Færøerne.

4) *Anden (sidste) behandling af:*

Forslag til folketingsbeslutning angående folketingets ombudsmands beretning for året 1960.

5) *Anden behandling af:*

Forslag til lov om nedslag i skatteansættelsen for folkepensionister m. fl.

6) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af lov om oprettelse af Statens kunstfond og Eckersberg-Thorvaldsenfondet.

7) *Første behandling af:*

Forslag til lov om ændring af loven om oprettelse af „Statens almindelige Videnskabsfond“.

Mødet hævet kl. 16⁵⁰.

46. møde.

Fredag den 19. januar kl. 13.

Formanden: Medlemmer af folketinget Aksel Larsen, O. Mathiasen og Morten Lange har meddelt mig, at de ønsker til statsministeren og indenrigsministeren at stille følgende forespørgsel:

„Statsministeriet har til alle husstande udsendt en pjece med titlen „Hvis krigen kommer“.

Mener regeringen, at de råd og de anvisninger på beskyttelsesforanstaltninger, der i denne pjece gives befolkningen, er af reel værdi i tilfælde af, at Danmark udsættes for krigshandlinger?“

Medlem af folketinget Chr. Madsen har meddelt mig, at han ønsker til indenrigsministeren at stille følgende spørgsmål:

Vil ministeren gå ind for opførelse af en fødselsanstalt i Ålborg eller Nordjyl-